

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Portfolio profesního rozvoje Svatavy Havelkové Svobodové

Portfolio of Professional Development Svatava Havelková Svobodová

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Blažková, Ph.D.

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Vychovatelství

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Portfolio profesního rozvoje Svatavy Havelkové Svobodové vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Příbrami dne 10.července 2020

.....

Svatava Havelková Svobodová

Poděkování

Děkuji vedoucí své bakalářské práce, paní PhDr. Veronice Blažkové, Ph.D., za její trpělivost, podnětné připomínky a odborné rady nezbytné pro realizaci této práce.

Abstrakt

Práce „Portfolio profesního rozvoje“ se v 8 samostatných kapitolách zabývá mým profesním rozvojem. Obsahem bakalářské práce jsou osobní informace, odborná esej na téma „Terciární prevence a následná resocializace“, s podkapitolou o výchovném systému Dona Bosca a Antona Semjonoviče Makarenka, konspekt prostudované knihy, profesiografický rozbor vychovatele ve výchovném zařízení, případová studie výchovného zařízení – Vazební věznice Praha – Ruzyně a závěrečná reflektivní úvaha o vlastním studiu.

Klíčová slova

Odborná esej, portfolio, profesní rozvoj, případová studie výchovného zařízení, penitenciární pedagogika, program zacházení, rizikové chování, terciární prevence, volnočasová aktivita, vychovatel

Abstrakt

The work „Portfolio of professional development“ deals with my professional development in ten separate chapters. The Bachelor Thesis includes personal data, a professional essay on the topic „Tertiary prevention and subsequent social rehabilitation“, with a subchapter on the educational system of Don Bosco and Anton Semjonovič Makarenko, a conspectus of a book of study, a professiographical analysis of the educator in an educational institute, a case study of the educational institute – Custodial Prison Praha – Ruzyně and a final reflective essay on my own study.

Key words

Professional essay, portfolio, professional development, case study of an educational institute, penitentiary pedagogy, treatment programme, risky behaviour, tertiary prevention, leisure activity, educator

Obsah

Úvod.....	8
1 Profesní strukturovaný životopis.....	10
2 Odborná esej - Terciární prevence a následná resocializace.....	13
2.1 Terciární prevence	13
2.2 Resocializace	15
2.3 Polemika o funkčních a nefunkčních resocializačních působení v našem vězeňství	16
2.4 Výchovný systém Dona Bosca a Antona Semjonoviče Makarenka.....	17
2.4.1 Don Bosco	17
2.4.2 Anton Semjonovič Makarenko.....	19
2.4.3 Společné pedagogické charakteristiky Bosca a Makarenka.....	20
2.5 Závěr.....	21
3 Seznam prostudované odborné literatury vážící se obsahově k předmětu studia	23
4 Konspekt odborné publikace	24
4.1 Zdůvodnění výběru uvedeného titulu	24
4.2 Cílová skupina	24
4.3 Struktura a obsah knihy	24
4.3.1 Sociální ochrana a její úkoly	24
4.3.2 Výchovná funkce trestu odnětí svobody	26
4.4 Závěr a přínos knihy	28
5 Profesiografický rozbor vychovatele	29
5.1 Kvalifikační požadavky dle zákona.....	29
5.2 Předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků.....	30
5.3 Změna pracovní pozice vychovatel ve vězeňské službě / pracovník odborného zacházení ve vězeňství	32
5.4 Pracovník odborného zacházení ve vězeňství	33
5.5 Odborná připravenost	37

5.5.1	Morálně charakterový profil vychovatele	37
5.5.2	Podmínky pro výkon profese	38
5.6	Vychovatelská činnost ve výkonu trestu odnětí svobody.....	38
5.7	Psychohygienu	40
5.7.1	Časový snímek v průběhu dvou dnů	40
6	Případová studie výchovného zařízení	43
6.1	Vedení vazební věznice Praha – Ruzyně.....	43
6.2	Diferenciace věznic:	43
6.3	Historie	45
6.4	Současnost Vazební věznice Praha – Ruzyně	45
6.5	Organizační struktura Vazební věznice Praha – Ruzyně.....	46
6.6	Aktuální struktura vazební věznice	46
6.7	Oddělení výkonu trestu.....	47
6.8	Vedoucí oddělení výkonu trestu	47
6.9	Oddělení výkonu trestu pro odsouzené ženy objekt Řepy	47
6.9.1	Historie	47
6.9.2	Současnost oddělení výkonu trestu v Řepích.....	48
6.10	Oddělení výkonu trestu pro odsouzené ženy objekt Velké Přílepy	49
6.10.1	Historie	49
6.10.2	Současnost oddělení výkonu trestu ve Velkých Přílepech.....	49
6.11	Speciální pedagog	50
6.12	Program zacházení	50
6.13	Oblast pracovní	52
6.14	Oblast vzdělávací	52
6.15	Oblast speciálně výchovná.....	52
6.16	Oblast zájmová.....	53
6.17	Oblast utváření vnějších vztahů	53

6.18	Život ve věznici Velké Přílepy.....	53
7	Písemná příprava na ucelenou zájmovou aktivitu.....	55
7.1	Realizovaná pedagogická činnost.....	55
7.2	Struktura lekce.....	59
8	Závěrečná reflexní úvaha o vlastním studiu.....	65
9	Seznam použité literatury.....	67
10	Seznam elektronických zdrojů.....	68
11	Seznam použitých zkratek.....	69
12	Seznam příloh.....	70

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila Portfolio profesního rozvoje. Jelikož studuji obor Vychovatelství a zároveň pracuji na pozici vychovatele ve výkonu trestu odnětí svobody, přišlo mi velmi zajímavé, uchopit sepsání bakalářské práce v duchu portfolio. Možná mě lákalo a vyzývalo zároveň, otevřené popsání výchovného zařízení, v tomto případě věznice a v neposlední řadě vysvětlení pozice vychovatele ve vězeňství. Mnoho lidí z důvodu nevelkého zájmu netuší, co vychovatel v takovémto zařízení vlastně dělá a jakou pozici v penitenciární péči zastává.

Jednou z částí této práce je strukturovaný životopis, kde je patrné, že má cesta k vysněnému zaměstnání nebyla ihned od počátku dospělých let. Práci vychovatele ve věznici jsem chtěla dělat již od konce základní školy. Při studiu na střední škole jsem absolvovala několika měsíční praxi ve Věznici Bytíz. Po ukončení střední odborné školy jsem šest let zkoušela absolvovat přijímací pohovory na pozici vychovatele. V té době ještě nebylo stanovenou podmínkou mít vysokoškolské vzdělání pro tuto výchovnou činnost. U všech pohovorů mi vždy sdělili, že by raději přijali vychovatele v mužské podobě. V roce 2012, mi tehdejší ředitel Vazební věznice Praha – Ruzyně, plk. Ivan Horák dal šanci a přijal mě do pracovního poměru na mou vysněnou pracovní pozici. Podmínkou mého přijetí bylo absolvovat doplňující pedagogické studium. Práce mě velmi bavila, a tak jsem se rozhodla, že se pokusím vystudovat vysokou školu, obor Vychovatelství.

V mé bakalářské práci bylo úkolem napsat esej na téma, které se obsahově vztahuje ke studijnímu oboru. V průběhu studia mě velmi oslovil výchovný systém Dona Bosca a Antona Semjonoviče Makarenka. Jejich cílem byla prevence mládeže před delikventním chováním, což dále souvisí i s následující terciární prevencí a v neposlední řadě i resocializací, která je mi velmi blízká. Cílem eseje bylo poukázat na dvě různá výchovná působení, která mají stejný cíl a pokud jako prevence selžou, může dojít až k prevenci terciární a následné resocializaci.

V profesiografickém rozboru bylo mým cílem otevřeně popsat vychovatelskou činnost ve vězeňství. Není zcela v povědomí, že toto povolání je z velké části administrativní záležitostí. Vychovatel ve vězeňství je, trůfám si říct, náhradní rodič odsouzených jakéhokoli věku. Stará se o jejich potřeby, zájmy, působí na ně výchovně, naslouchá, radí a pomáhá, ale i kontroluje dodržování stanovené kázně.

V kapitole případové studie výchovného zařízení jsem se snažila popsat věznicí a její odloučené objekty pohledem osoby, která zde tráví mnoho času, ale zároveň si zachovává nadhled v podobě vlastního soukromého života.

1 Profesní strukturovaný životopis

OSOBNÍ ÚDAJE

Svatava Havelková Svobodová

VZDĚLÁNÍ

- 2017 – 2020** Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta, Praha 1 - Vychovatelství
- 2006 – 2009** Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha - Územní technická a správní služba
- 2002 – 2006** Vyšší odborná škola a střední odborná škola Březnice, Březnice - Sociálně- právní činnost

KURZY A ŠKOLENÍ

- 20.01.2016 - 20.01.2016** Policejní akademie ČR - program celoživotního vzdělávání - Symbolika kriminálního tetování (Kurz celoživotního vzdělávání)
- Policejní akademie ČR - program celoživotního vzdělávání příslušníků a zaměstnanců ozbrojených složek - Rizika sociální reintegrace pachatelů trestné činnosti po výkonu trestních sankcí (po výkonu trestu odnětí svobody a ochranných opatření), (Kurz celoživotního vzdělávání)**
- 21.09.2016 - 21.09.2016** Policejní akademie ČR - program celoživotního vzdělávání příslušníků a zaměstnanců ozbrojených složek - Sociálně patologické jevy ve společnosti (Kurz celoživotního vzdělávání)
- 15.09.2015 - 02.07.2016** Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. - Centrum celoživotního vzdělávání, České Budějovice - Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

- 06.05.2013 - 25.06.2013**   **Institut vzdělávání Vězeňské služby České republiky -**
Kvalifikovaná způsobilost ve znalostech a dovednostech
občanského zaměstnance Vězeňské služby České republiky /
- 15.04.2013 - 17.04.2013**   **Institut vzdělávání Vězeňské služby České republiky -** Školení
SARPO pro zaměstnance VS ČR - Prediktivní nástroj na
hodnocení rizik a kriminogenních potřeb odsouzených, který je
součástí Vězeňského informačního systému. Prvotní verzi
nástroje v prvotní fázi vytvářel širší tým odborníků z Vězeňské
služby a Probační a mediační služby (2005 – 2012).

PRŮBĚH ZAMĚSTNÁNÍ

- 10/2012 - nyní**   **Vězeňská služba České republiky -** Vychovatel oddělení
výkonu trestu
- 07/2011 - 09/2012**   **Probační a mediační služba České republiky -** Probační
asistent
- 09/2010 - 06/2011**   **Základní škola Mníšek pod Brdy -** Vychovatel ve školní
družině
- 09/2006 - 08/2010**   **OSVČ -** Majitelka podniku (pohostinství)

JAZYKOVÉ ZNALOSTI

Anglický jazyk - Středně pokročilý (B2)

Francouzský jazyk - Začátečník (A2)

OSTATNÍ ZNALOSTI

Microsoft Excel - pokročilý

Microsoft Outlook - pokročilý

Microsoft Word - pokročilý

Microsoft PowerPoint – pokročilý

DALŠÍ ZNALOSTI, SCHOPNOSTI A ZÁJMY

Znalost psaní na počítači, znalost vězeňského programu VIS, znalost vězeňského programu

SARPO, flexibilita, rychlé zapracování, přátelskost, komunikativnost, administrativní podpora týmu, zkušenost s prací s odsouzenými, organizační schopnosti, rychlé reálné rozhodování, znalost trestního zákoníku, zkušenost s prací v dětském kolektivu.

Mezi mé zájmy patří běh, cestování, četba a studium na vysoké škole, nyní třetí ročník.

ŘIDIČSKÝ PRŮKAZ

sk. B, najetých 900.000 km

2 Odborná esej - Terciární prevence a následná resocializace

2.1 Terciární prevence

Pojem terciární prevence představuje předcházení recidivě trestné činnosti. „*Účinná terciární prevence chrání společnost před důsledky jednání pachatelů trestných činů na jedné straně a na druhé straně výchovně podněcuje, vede pachatele k pozitivní změně chování, k osvojení si určitých sociálních dovedností a odolávat nástrahám působení kriminogenních faktorů a k převzetí odpovědnosti za své chování.*“ (Černíková, 2008, str.10)

Jedná se o typ sociální ochrany, a to od momentu konfliktu jedince se zákonem, „*včetně reakcí společnosti na dané jednání a jejich účinků na pachatele, až po jeho sociální reintegraci do společnosti za pomoci působení institucí státních i nestátních. Na tyto možnosti je možné pohlížet jako na formální kontrolu kriminality prostředky trestněprávními.*“ (Černíková, 2008, str. 9) Jedná se o proces záměrné vedené korekce chování pachatele, která je předpokladem pro jeho začlenění do fungující společnosti.

Terciární prevence je prevencí kriminální recidivy v užším slova smyslu, kdy se jedná o přímou taktiku, která se zaměřuje na jedince, kteří v minulosti trestnou činnost spáchali. Recidivní trestná činnost má své specifické příčiny, a tudíž v zápolení proti ní jsou používána specifická preventivní opatření. Terciární prevence v sobě pojímá uplatňování trestní represe, jako speciálního preventivního nástroje, a aktivity v rámci postpenitenciární péče, jejichž cílem je zejména dovršení procesu nápravy a resocializace u jedinců propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Preventivní opatření uplatňována jak v rámci uloženého trestu, tak po jeho vykonání jsou zaměřována zejména na společenskou integraci a reintegraci pachatelů. (Suchý, 1983)

„*Společenská adaptace odsouzeného znamená pro společnost určité povinnosti, na druhé straně však jedině ona je zárukou toho, že se odsouzený nedopustí znovu trestného činu a nebude společnosti trvale na obtíž.*“ (Suchý, 1983, str. 84)

Terciární prevence z pohledu výkonu trestu odnětí svobody:

Trest odnětí svobody je jedním z trestů, který je pachateli ukládán soudem za spáchaný trestný čin. Trestní zákoník rozlišuje čtyři typy trestů odnětí svobody:

- nepodmíněný trest odnětí svobody
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem

- výjimečný trest (Madar, 2002)

„Trestní zákoník umožňuje uložit trest odnětí svobody za všechny typy trestných činů. Každý trestný čin má danou trestní sazbu a o konečné výši trestu rozhoduje povaha závažnosti spáchaného trestného činu.“ (Madar, 2002, str.154)

V primárním důsledku omezuje tento druh trestu osobní svobodu jedince tím, že je uvězněn.

Nepodmíněný trest odnětí svobody

Výkon trestu se řídí zákonem o výkonu trestu odnětí svobody zákon č. 169/1999 Sb. *„Dle tohoto zákona probíhá výkon trestu ve věznici nebo ve zvláštním oddělení vazební věznice. Soud rozhoduje o umístění pachatele do konkrétního typu věznice.“*

„Dělení ve výkonu trestu:

- *muži od žen*
- *mladiství od dospělých*
- *osoby recidivující a osoby s prvním trestem odnětí svobody*
- *pachatelé úmyslných trestných činů a pachatelé trestných činů z nedbalosti*
- *osoby trvale pracovně nezařaditelné*
- *osoby s duševními poruchami nebo poruchami chování*
- *osoby s uloženým ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí*
- *osoby velmi nebezpečné“* (Trestní předpisy, 2019, str.330)

V průběhu výkonu trestu dohlíží nad vězněm Vězeňská služba České republiky. Osoby ve výkonu trestu mají zákonem daná práva a povinnosti.

„K vězni má být přístupováno tak, aby bylo zachováno jeho zdraví i jeho důstojnost osobnosti a aby se zamezilo negativnímu působení odnětí svobody na osobnost jedince.“ (Trestní předpisy, 2019, str.330)

Obecná doporučení pro zacházení s vězni v průběhu výkonu trestu odnětí svobody jsou shrnuta v Evropských vězeňských pravidlech.

„Za základní pilíře práce ve věznicích je považováno: respektovat (lidská) práva vězňů, vytvořit ve věznici takové životní podmínky umožňující vězňům následné úspěšné začlenění do společnosti, spolupracovat s externími organizacemi, zajistit vězeňskému personálu kvalitní zázemí, realizovat státní správou pravidelné inspekce ve věznicích.“ (Evropská vězeňská pravidla, 2006)

2.2 Resocializace

Bierdemadová a Petras (2011) ve své knize charakterizují resocializaci jako protiklad slova socializace. Zatímco socializaci rozumíme jako průběh života jedince, kde dochází k jeho celoživotnímu zrání v oblasti biologické, psychické a sociální. Sociální zrání člověka se opírá v přebírání rolí, s nimiž jsou spojené normy a hodnoty, a které odpovídají věku jedince. Správně socializovaný člověk se tak podílí na vymezení norem a přejímání rolí budoucích třeba pomocí hry, studia, přípravy na rodinný život. Neúspěšná socializace je percipována jako problém pro samotného jedince, jelikož mu hrozí sociální vyloučení, tak i pro celou společnost z hlediska sociální deviace.

Resocializace je naopak definována jako složitý proces nápravy a změny nevyhovující socializace, která je v penitenciárních podmínkách nazývána také jako korektivní socializací nebo penitenciární resocializací. „*Používá se proto, aby se odlišila od resocializace u jedinců, kteří sice mají problém se socializací, ale ne natolik, aby jejich nedostatečná socializace vyústila v páčání trestné činnosti*“ (Bierdemadová, Petras, 2011, s. 8).

V procesu resocializace se tedy má za to, že u pachatele k jisté socializaci už došlo, tedy ke kontaktu se sociálními normami a hodnotami. Ovšem tyto normy a zvyklosti jedince nebyly v harmonii s těmi, které uznává většina společnosti. Je to způsobeno tím, že jedinec si tyto normy častokrát osvojoval prostřednictvím sociální interakce, k níž docházelo ve skupině, ke které jedinec patřil a systém hodnot této skupiny se lišil od hodnot a norem, ke které docházelo ve skupině, k níž patřil a jejíž systém hodnot se odlišoval od hodnot, které přijala většina společnosti.

Pojem resocializace může být definován jako výchovné působení na pachatele trestného činu k jeho opětovnému začlenění do běžného života společnosti. (Bierdemadová, Petras, 2011).

Podle Čírtkové (2013) náprava neboli resocializace odsouzeného pachatele souvisí především s jeho osobností než se samotným výchovným působením během jeho pobytu ve vězení. Autorka říká, že zlidšťování podmínek výkonu trestu odnětí svobody působí příznivě zejména u ohraničené skupiny pachatelů. O znovu začlenění do společnosti a návratu do běžného způsobu života po vykonání trestu se snaží hlavně ti pachatelé, kteří prožívali pocit viny za to, co se provedli a své potrestání vnímali jako nutný následek svého jednání. Tato postavení shledáváme u pachatelů nedbalostních trestních činů nebo u pachatelů, u kterých „*představuje trestný čin situaci silně podmíněnou téměř náhodnou epizodu, nikoliv však programový skutek spáchaný po chladné kalkulaci a bez lítosti ke způsobeným následkům. Trest funguje tam, kde*

pachatel vnímá svoji vinu. Pocit viny předpokládá normálně rozvinutou osobnost“ (Čírtková, 2013, s. 94).

U pachatelů, jejichž osobnost je narušená (psychopatická) výchovné působení trestu často selhává. Proto se v současné době odborníci koncentrují na problém, jak přispět k resocializaci těchto problémových skupin pachatelů. Dle odborníků je třeba, aby účinná výchova reagovala na specifické problémy nebo poruchy, startující kriminální jednání jedince. Ovšem zde platí základní limitující podmínka: pachatel se musí ke svým činům doznat. Je třeba, aby sám pachatel usiloval o to, aby se změnil a věřil, že mu výkon trestu odnětí svobody k nápravě pomůže. Jestliže pachatel tyto předpoklady nemá, popírá skutky, které provedl, je jeho šance na nápravu minimální. Potom je pravděpodobnost recidivního chování u tohoto pachatele významná. (Biedermanová, Petras, 2011)

2.3 Polemika o funkčních a nefunkčních resocializačních působení v našem vězeňství

Z vlastní zkušenosti si troufám říct, že resocializace pachatele je velmi náročná. Mohu souhlasit s názorem výše zmíněným, že pokud pachatel odpovědnost a následný trest za své jednání neguje, je u něj resocializace značně nefunkční a dovolím si poznamenat, že není v moci vězeňské služby, aby tomu bylo jinak. Pachatel, který do výkonu trestu odnětí svobody nastoupí s pocitem, že nic neprovedl a soud byl zaujatý, tak se k celému výkonu svého trestu staví negativně a následné naplňování podmínek výkonu trestu splňuje pouze z donucení – zajímají ho jen jeho práva, ovšem povinnosti ne. Na druhou stranu pachatel, který uznává svou vinu a trest přijme, i když nerad (odloučení od rodiny atd.), spolupracuje na aktivní úrovni při naplňování účelu výkonu trestu. Tito pachatelé například často kontaktují prostřednictvím korespondence poškozené, které při svém trestném činu poškodili. Snaží se například splácet vzniklou škodu nebo spolupracují nejen se zaměstnanci vězeňské služby na své nápravě, ale často navazují spolupráci i s neziskovými organizacemi, které s vězeňskou službou kooperují.

Z mého pohledu je resocializace u pachatelů, kterým byl soudem vyměřen nepodmíněný trest pod 1 rok, zcela zbytečná, jelikož ač se to nezdá, tak během jednoho roku je krátká doba na cílenou a propracovanou resocializaci pachatele. První měsíc ve výkonu trestu odnětí svobody se s odsouzeným zatím nijak neparacuje, jedná se o adaptační pobyt. Poté se odsouzený přidělí danému vychovateli a během dalšího měsíce je speciálním pedagogem stanoven program zacházení (program minimálního zacházení, program standardního zacházení, program speciálního zacházení, program výstupního zacházení), který je u každého jedince individuální

dle pohovoru s odbornými pracovníky vězeňské služby. Následně se s odsouzeným začíná podle stanoveného programu zacházení pracovat. Odsouzený dochází na zvolené vzdělávací, speciálně výchovné a zájmové aktivity. Hodnotící období stanoveného programu zacházení je minimálně po 3 měsících, kdy první hodnocení odpovídá pojmu „začíná plnit“, po dalších 3 měsících „plní“, následně „plní aktivně“. V tuto dobu již uběhlo 11 měsíců ve výkonu trestu a odsouzený už se chystá na propuštění. Během 12 měsíců se nedá hovořit o funkční resocializaci, a to nejen z důvodu krátkého výchovného působení na odsouzeného, ale i z možnosti podmíněného propuštění, které může být po vykonání jedné poloviny trestu, tím pádem samotné výchovné působení na odsouzeného trvá přibližně 4 měsíce.

Z dlouholeté praxe mohu s čistým svědomím říct, že možnost fungující resocializace je patrná u odsouzených, kteří ke své nápravě přistupují pozitivně a mají stanovený trest nad 1 rok.

2.4 Výchovní systém Dona Bosca a Antona Semjonoviče Makarenka

2.4.1 Don Bosco

Svatý Jan Bosco (*1815 - †1888), italsky Giovanni Melchiorre Bosco. Byl to italský světec, římskokatolický kněz a edukátor. Byl nejčastěji nazýván jako Don Bosco. Papež Jan Pavel II. ho deklaroval „otcem a učitelem“ mládeže. Don Bosco se snažil mládeži ukázat boží lásku a nasměřovat jejich život správným směrem. Svým svěřencům říkal synové. Mezi svými svěřenci si vybíral ty s největší autoritou (pokud se o něčem rozhodovalo, pomáhali mu). Bosco je považován za tvůrce tzv. Preventivního výchovného systému, který tvoří jádro jeho pedagogického přístupu.

Výchovný přístup Dona Bosca

Don Bosco nevytvořil žádné komplexní dílo výchovného myšlení. Jako základ jeho nauky můžeme považovat písemně sepsaná díla mezi, která patří:

- Preventivní systém výchovy mládeže
- Paměti oratoře svatého Františka Saleského
- Dva dopisy z Říma z roku 1884

Preventivní systém

Don Bosco byl učitelem, pedagogem a vychovatelem. Byl velkým hlubokým znalcem problémů mládeže v jeho době. Nejhlavnější ukázkou jeho pedagogické úrovně můžeme nalézt v jeho Preventivním systému, který je považován za klíč v jeho úspěchu v oblasti výchovy.

Vycházíme zde z hlavní premise, že tento systém výchovy, ustanovený tímto zakladatelem řeholních společenství bratrů a sester salesiánů, je platný pro každou dobu a pro jakékoliv prostředí výchovy. Až v roce 1877 se odhodlal k sepsání skromného dokumentu o edukačním systému, jednalo se o pouze třinácti stránkový rukopis. Boscův Preventivní systém v sobě zahrnoval myšlenku prevence, tedy předcházení negativním společenským jevům. Boscův Preventivní systém má dva úkoly, působit v oblasti vzdělávací a náboženské. Jedná se o osobní reflexi, která byla aplikována po více, jak 30 let v přímé edukační činnosti. Pojem prevence byl u Dona Bosca chápán více způsoby, jednalo se o charakter stimulující a restriktivní. Don Bosco aplikoval ostražitost a důvěru ve vychovávaného. Jednalo se o jeho snahu, aby hochy odprostil od míst, které mohly přispět k jejich mravnímu úpadku. Nabízel chlapcům činnosti, které byli v souladu s jejich touhami a požadavky, jednalo se o Boscovo motivační přístup. Vycházel z vlastní zkušenosti a užíval v preventivním systému i restriktivní podobu.

Bosco byl přesvědčen, že se jeho výchova opírá o tři pilíře, které by vyhovovaly sociálním, psychologickým a křesťanským potřebám chlapce. Jedná se o rozum, lásku, víru.

Boscova představa o vychovateli

Bosco apeluje prostřednictvím svého preventivního systému na vychovatele výzvou, která jej celá vystihuje a sice: „Snaž se být spíše milován, nežli obáván.“ Vychovatel vysvětlí pravidla a potom dohlíží, aby jeho žáci byli neustále pod dohledem vychovatele. Vychovatel by měl respektovat osobnost vychovávaného, měl by zajišťovat jeho individuální potřeby. Nejdůležitější ctnost vychovatele je podle Bosca umírněnost. Výchova není založena na trestech, kázání. (Ferrero, 2007)

Preventivní systém a jeho obměna v dnešní době

Pokládám si otázku, zda Boscův výchovný přístup patří i do dnešní doby nebo je to minulostí? Dle mého názoru patří rozhodně i do současnosti. Spousty jeho názorů v Preventivním systému nepodléhají času a mohou nám, vychovatelům, pomoci a inspirovat nás v praxi.

Na závěr bych ráda zmínila pár nadčasových myšlenek od Dona Bosca:

„Dejte se hned do konání dobrých skutků, protože by se vám nemusel později dostávat čas.“

„Jestli chcete zbohatnout, hodně pomáhejte chudým.“

„Dejte a bude vám dáno.“

„Za všechno dobro, které jsme v životě vykonali, budeme bohatě odměněni.“ (Giovanni Bosco citáty, 2020)

2.4.2 Anton Semjonovič Makarenko

Anton Semjonovič Makarenko byl ukrajinský a sovětský spisovatel a pedagog, který se narodil v roce 1888 a zemřel roku 1939. Makarenko byl tvůrce originálního výchovného systému kolektivní výchovy.

Kolektiv podle Makarenka

Kolektiv pokládal za jeden ze základních výchovných prostředků. Výchova kolektivu kolektivem pro kolektiv (důležitou pozici v kolektivu hráli tradice, všichni v kolektivu měli společný cíl, disciplínu, platilo sjednocení). Za jeden z hlavních elementů kolektivu Makarenko považoval jistý stupeň vojenské kázně.

V roce 1917 dokončil učitelský institut v Poltavě. V roce 1920 působil v koloniích pro mladistvé provinilce a bezprizorné (kolonie Gorkého a Dzeržinského). Roku 1928 byl formálně zbaven řízení kolonie Gorkého (do té doby byl vedoucím obou zařízení). Roku 1935 se stal zástupcem vedoucího zvláštního oddělení pro pracovní kolonie při lidovém komisariátu vnitra. Makarenko aplikoval „Survival trips“ (skupina musí přežít), rozdělení na oddíly, každý jedinec měl za úkol něco jiného (udržovat oheň, obstarat jídlo), šlo o princip sebe postarání. Spojil učení, hru, práci a vojenský pořádek. Zpočátku byl Makarenko neúspěšný pedagog i vychovatel. (Balvín a Sedláček, 2016)

Vychovatel podle Makarenka

Vychovatel by měl ve skupině vytipovat „aktiv“ (jádro, lídr skupiny), dále by měl vytipovat „pasiv“ (ti, co nechtěli spolupracovat) – aktiv ovlivňuje pasiv. Vychovatel by měl ustoupit do pozadí a nechat kolektiv působit – kolektiv se vychovává sám. Vychovatel má autoritu u jádra a jádro u pasivu.

Makarenko se také věnoval problematice kázně. Velkou pozornost kladl na rodinnou výchovu, všeobecné podmínky rodinné výchovy a autoritu rodičů. Rodiče podle Makarenka musejí mít stanovený přesný cíl a program výchovy. Důležitým prvkem v rodinné výchově jsou disciplína a režim.

Pedagogické charakteristiky podle Makarenka:

- Systém kolektivní výchovy (nejsilnější představitelé skupin a brigád, měli pravomoc rozhodovat o různých záležitostech – tresty pro provinilé chovance, ...)
- Princip paralelního působení (aktiv, pasiv)
- Velitelská pedagogika (kombinovaný kolektiv – „rotace rolí“)
- Systém perspektivních linií
- Metoda vzryvu (ochromení, emocionální třes, kolektivní vztek), extrémní tresty a odměny, tzv. kotel

Mezi jeho nejslavnější díla patří: Pedagogická poéma (1933-1935), Kniha pro rodiče (1937), Vlajky na věži (1938).

2.4.3 Společné pedagogické charakteristiky Bosca a Makarenka

Don Bosco i Makarenko se věnovali výchově bezprizorní, často kriminální mládeže. Oba jmenovaní při své práci vystupovali ze svých minulých zkušeností s osamocenou mládeží. Oba se přičiňovali na vzdělávání chovanců a jejich znovu začlenění do společnosti, mládež pracovala v remeslných dílnách. Bosco i Makarenko zastávali názor, že je zapotřebí dynamiky, ustavičného vývoje, skupina musí mít před sebou stále jiné a nové cíle, úkoly. Spjoval je pedagogický optimismus, víra v dobré vlastnosti svěřenců, kolektivní vzor. Ve výchově i vzdělávání šli příkladem vlastním způsobem života.

Společný cíl výchovy – vychovat z opuštěných dětí vzdělané lidi, způsobilé plnohodnotného života ve společnosti, kteří si váží nejen sama sebe, ale i ostatních a dokáží poskytnout nezištnou pomoc. Dále vychovávat s láskou, se zřetelem na individuální potřeby = individuální přístup. (Bendl, 2016)

2.5 Závěr

Ke své práci jsem zvolila dva významné edukátory, a to Dona Bosca a Antona Semjonoviče Makarenka. Oba pedagogy a vychovatele jsem si vybrala proto, že každý z nich zastával jiný způsob edukace, rozdílné působení na mládež, avšak cíl jejich výchovy byl stejný. Don Bosco zastával výchovu především boží vírou a láskou. Přistupoval ke svým svěřencům s otcovskou láskou, zastával názor, že vychovatel by měl být po boku vychovávaného, a tím vychovávaný nebude mít příležitost tihnout k nemravnému jednání. Bosco nebyl zastáncem trestů, jeho hlavní chápání vychovatelského působení byla umírněnost. Oproti tomu Makarenko zastával názor, že vychovatel by měl ve skupině vychovávaných postupně ustupovat do pozadí a nechat skupinu jednat samu za sebe a následně za své činy nést následky. Jeho působení na mládež mělo jisté prvky vojenské kázně, což u Dona Bosca nebylo myslitelné. Ačkoli oba edukátoři zastávali rozdílné názory a styly výchovy, jejich záměr byl totožný. Snažili se o eliminaci delikventního chování, výchování mládeže v jedince prospěšné pro fungující společnost a hlavním cílem u obou vychovatelů byla prevence před nemravným jednáním a chováním.

Cílem mého srovnání obou pedagogů bylo poukázat na jejich rozdílné výchovné působení, uvědomění si, že vychovatel může vychovávat rozdílnými způsoby, avšak prevence je podstatnou měrou k eliminaci delikventního chování. Pokud se jedná o primární prevence, která má za úkol předcházet a hledat způsoby, jak zabránit negativním jevům a následná sekundární prevence, která má ve skupině zamezit prohlubováním a šíření těchto jevů, není také optimální, následuje prevence terciární, která má za úkol odvrátit opakování veškerých již způsobených a prohloubených nežádoucích jevů, což v mé práci navazuje na výše popsaný proces resocializace.

Na základě prostudování odborné literatury vedoucí k rozboru důležitých bodů, které je dobré využívat při výkonu vychovatelské profese, abychom předešli konfliktnímu jednání, plyne, že by se vychovatelé měli zaměřit na sebereflexi a snažit se kromě odborné profesní stránky rozvíjet především své osobnostní dovednosti. Důležitým faktorem v pedagogické praxi je objevení a pochopení vlastního chování vychovatele a jeho celkového přístupu k lidem. Z těchto poznatků docházíme k závěru, že nedílnou součástí života vychovatelů by měl být pedagogické optimismus, kolektivní vzor a příklad vlastním způsobem života.

Podle mého názoru, je třeba umožnit širší veřejnosti hlubší náhled do problematiky lidí ze sociálního dna společnosti. Povrchní pohled na individua nám těžko odhalí, co vedlo k tomu, že se lidská bytost dostala do tohoto, jistě nezáviděníhodného stavu.

Domnívám se, že výchovu dospělých lidí s trestní minulostí je třeba rozvíjet a opravdu se snažit o záchyt a podporu těch osob, které se chtějí integrovat do běžné společnosti. Náklady vynaložené na tyto aktivity se společnosti jistě vrátí.

3 Seznam prostudované odborné literatury vážící se obsahově k předmětu studia

BALVÍN, Jaroslav a David SEDLÁČEK. *Sociální pedagog Anton Semjonovič Makarenko*. Praha: Hnutí R, 2016. ISBN 978-80-86798-75-2.

BENDL, Stanislav. *Základy sociální pedagogiky*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-881-3.

BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 9788073381158 807338115X.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

FERRERO, Bruno. *Vychovávej jako Don Bosco*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-294-2.

SUCHÝ, O. *Příčiny a prevence recidivy*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický, 1983

Trestní předpisy: trestní zákoník, trestní řád, ochrana svědka, výkon trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, výkon vazby, Probační a mediační služba, Rejstřík trestů, soudnictví ve věcech mládeže, zajištění majetku, oběti trestných činů, amnestie, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: novela TZ a TŘ od 1.2.2019 : redakční uzávěrka 1.1.2019. Ostrava: Sagit, 2019. ÚZ: úplné znění. ISBN 978-80-7488-322-4.

SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, a.s., 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.

4 Konspekt odborné publikace

Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.

4.1 Zdůvodnění výběru uvedeného titulu

Výběr této publikace jsem zvolila z osobních důvodů. Tato kniha mě doprovází celým průběhem mého profesního vzdělávání. Již v nástupním kurzu (základní odborná příprava), který jsem absolvovala v Akademii Vězeňské služby České republiky ve Stráži pod Ralskem, se tato publikace používala při přednáškách. Publikace je nedílnou součástí mé práce a velmi ráda z ní čerpám potřebné informace. Samozřejmě musíme brát v potaz, že kniha vyšla v roce 2008 a některé údaje, které kniha obsahuje jsou zastaralé, či neplatné a je potřeba si získané informace ověřit.

4.2 Cílová skupina

Vybraná publikace je vhodná pro osoby, které se zaměřují na výkon terciární prevence (Akademie vězeňské služby, Policejní akademie, aj.). Kniha může být základním studijním materiálem v oboru kriminologie, penologie, penitenciární psychologie, práva, penitenciární pedagogiky, penitenciární sociologie, sociální práce.

4.3 Struktura a obsah knihy

Struktura knihy je rozdělena v úvodní části do 10 samostatných kapitol a mnoho navazujících podkapitol, v textové části jsou popsány jednotlivé kapitoly a v závěrečné části následuje bibliografie, pár slov o autorech a knižní rejstřík. Ráda bych představila pár vybraných kapitol, které jsou mi nejbližší a nejvíce mě zaujaly svým obsahem.

4.3.1 Sociální ochrana a její úkoly

Zde autorka popisuje Sociální ochranu jako výukový předmět. Seznamuje s trestněprávními vztahy a sociálně-psychologickými zákonitostmi. Vysvětluje, kdy se z pachatele stává obviněný, odsouzený nebo propuštěný z výkonu trestu odnětí svobody. Vykládá o psychických

účincích všech druhů trestu. Velká zaměřenost je věnovaná výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, dále autorka nezapomněla uvést problematiku ochranné výchovy a ochranného léčení – výchovný účel s preventivním působením. A v neposlední řadě i alternativní tresty v našem právním řádu. Zacházení s pachatelem a jeho následnou resocializaci. V této kapitole se čtenář setkává s pojmem terciární prevence, kde tímto rozumíme předcházení recidivě trestné činnosti. Sociální ochrana má interdisciplinární charakter.

Přehled vědních disciplín

- Penologie
- Penitenciární pedagogika
- Penitenciární psychologie
- Penitenciární psychiatrie
- Penitenciární sociologie
- Sociální práce

Jednou z podkapitol v této kapitole je z mého pohledu zajímavé téma, a to spolupráce dvou ozbrojených složek, Policie České republiky a Vězeňské služby České republiky, které navíc spadají každá do jiného resortu.

Spolupráce Policie s Vězeňskou službou

Ministerstvo vnitra, kam spadá Policie České republiky, vypracovalo Koncepti a program prevence kriminality. Tento plán obsahoval mimo jiné i preventivní aktivity pro oblast terciární prevence, kam spadá Vězeňská služba České republiky a patří do resortu ministerstva spravedlnosti.

„Policie spolupracuje s Vězeňskou službou na základě uzavřené „Dohody o spolupráci a vzájemné pomoci“

Spolupráce probíhá v těchto případech:

- *Pátrání po osobách, které uprchly z výkonu vazby a z výkonu trestu odnětí svobody, a po odsouzených, kteří se nevrátili z přerušení výkonu trestu odnětí svobody nebo z volného pohybu mimo věznici*
- *Vznik mimořádné situace ve věznicích, pokud Vězeňská služba nemůže zajistit pořádek a bezpečnost v těchto místech vlastními prostředky. Vznik mimořádné situace na pracovištích vězňů nebo při jejich eskortách na požádání ředitele věznice, v případě hrozí-li nebezpečí z prodlení – požadavek může vznést velitel eskorty*

- *Zajišťování tras eskort Vězeňské služby v závažných případech zvýšených oprávněných požadavků na bezpečnost osob a majetku lidí okolo trasy nebo zajištění bezpečnosti eskortovaných osob*
- *Vzájemné předávání informací při odhalování trestné činnosti vězňů a jiných osob, je-li touto trestnou činností porušován pořádek a bezpečnost v místech výkonu vazby a výkonu trestu*
- *Zajišťování pořádku a bezpečnosti justiční stráží Vězeňské služby v místech určených (zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční stráží) na požádání příslušníka Vězeňské služby, který plní úkoly justiční stráže*
- *Zajišťování přípravy a provozu zařízení Policie pro umístování cizích státních příslušníků před vyhoštěním z České republiky*
- *Zabezpečování služebních zbraní uložených ve služebnách justiční stráže pomocí signalizačního zařízení napojeného na pult centralizované ochrany Policie*
- *Praktický výcvik a zdokonalování odborné způsobilosti Vězeňské služby, a výcvik služebních psů pro vyhledávání drog*
- *Evidence služebních motorových vozidel Vězeňské služby a výcvik jejich řidičů“ (Černíková, 2008, str.22-23)*

4.3.2 Výchovná funkce trestu odnětí svobody

Na káznici pro mladistvé sv. Michala v Římě roku 1718 byl vytesán nápis:

„Trestati nepoctivé je málo, jestliže je výchovou neučíme být poctivými“ (Černíková, 2008, str.143)

Společnost má za sebou dlouhou dobu se zkušeností s trestáním, avšak až v dané etapě vývoje, začala společnost přemýšlet i nad výchovnou funkcí trestu. Myšlenky se ubíraly dvěma směry, a to cíl trestu užitečný pro společnost a oprávněnost trestu. S trestem se začínal spojovat i výchovný záměr.

Výchovná funkce ukládaných trestů je zakotvena v trestním zákoně v § 23, kde je stanoveno:

- *„Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páčení trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.“*
- *Výkonem trestu nesmí být ponížena lidská důstojnost.“ (Černíková, 2008, str.143)*

Výchovný účinek trestu odnětí svobody má výchovnou funkci tehdy, pokud jsou uplatněny tyto podmínky – systém aktivit, podmínky a zásady. Výchovná funkce trestu je s odsouzenými realizována procesem zacházení, který je ukotven v zákoně č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody.

Výraz zacházení je soubor aktivit zacílených k pachateli trestných činů, které aplikuje specializovaný pracovník (sociálních služeb, vězeňský, výchovný). Tento pracovník s pachateli jedná, řeší a pomáhá řešit jejich problémy, směřuje odsouzené – k samostatnosti, k práci, k zamyšlení. Stará se o jejich příznivý rozvoj a dále na pachatele pozitivně působí a snaží se mít kladný vliv na jeho chování, jednání a prožívání. Hovoříme v takovémto případě o prosociálním vývoji pachatele. Vždy musí odborný pracovník přihlížet na individualizaci pachatele. Cíl tohoto působení je vždy stejný, a to, aby chování a jednání odsouzeného vedlo k odpovědnému a pro společnost vyzrálému procesu nápravy. V roce 1999 došlo k novelizaci zákona o výkonu trestu odnětí svobody a výraz zacházení obměnil dřívější výraz resocializace.

„Pojem resocializace užívaný ve vězeňské praxi byl chápán jako korektivní nebo druhotná socializace jedinců, u nichž proces socializace v dřívějších vývojových etapách neproběhl úspěšně buď proto, že se v něm vyskytly různé jednotlivé nedostatky a nepříznivé podmínky (v tom případě jde o socializaci deficitní), nebo proto, že byli „socializováni“ v antisociálním smyslu, tj. zapojeni do systému hodnot a norem rozporných s morálními hodnotami a zákonnými normami (socializace deviantní).“ (Černíková, 2008, str. 144)

Před rokem 1989 byl proces resocializace veden pod tlakem a nebylo zohledněno individuálních potřeb a limitů odsouzeného. „Autorka spatřuje problém spíše ve způsobu realizace procesu resocializace a uplatňování vypracovaných resocializačních programů než v pojetí resocializace, což vedlo k tomu, že v nové právní úpravě výkonu trestu odnětí svobody byl přijat pojem zacházení.“ (Černíková, 2008, str. 144)

V dnešní společnosti je na odsouzeného hleděno jako na jedince, který se společně s odborným personálem věznice individuálně podílí na svém výchovném působení, jsou mu jasně dané představy a podmínky života na svobodě a tím je veden k možné zdařilé sociální reintegraci po svém propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Důležitou složku pro zdařilou reintegraci jedince do normální společnosti hraje délka pachatelovo prizonizace. Pojem prizonizace si můžeme vysvětlit tak, že se jedná o adaptaci na podmínky života ve věznici, jednoduše řečeno, vězení se pro pachatele stalo domovem. Pokud prizonizace trvá po delší dobu, je odsouzený zcela prizonizovaný a jeho zájem na své resocializaci může být předstíraný a povrchní.

4.4 Závěr a přínos knihy

Závěrem mohu říct, že tato kniha je napsaná velmi odborně, což pro laickou veřejnost může být matoucí a není dle mého názoru vhodná ani pro začátečníky v oboru. Sama jsem jako začátečník u Vězeňské služby musela s touto publikací pracovat a zpočátku to pro mě i mé kolegy začátečníky bylo namáhavé. Postupem času už jsem s publikací uměla pracovat a nyní si troufnu říct, že některé kapitoly ovládám lépe než kniha samotná. Jsem schopna z hlavy říct, že některé zákony prošly novelizací a které odborné texty již neplatí.

Tato kniha mi přinesla mnoho důležitých poznatků a jsem ráda, že jsem s ní v roce 2012 byla prostřednictvím Akademie Vězeňské služby seznámena a dokonce „nucena“ pracovat. Jako velmi dobrý nápad mohu vyzdvihnout pár volných stránek na konci knihy, které slouží k poznamenání poznámek čtenáře samotného.

Pro každou vyspělou společnost je nejdůležitější, aby fungovala primární prevence. Jedinou možností je předcházení vzniku patologických závislostí všech typů již v útlém dětství. Domnívat se, že prizonizace změní člověka k lepšímu je v mnoha případech nereálná. Většinou se pouze jedná o nákladnou ochranu společnosti.

5 Profesiografický rozbor vychovatele

Profesiografický rozbor je možno popsat jako souhrnné označení rozmanitých metod a přístupů zacílených na prozkoumání a následný rozbor dané profese a jejích charakteristik. Jedná se o proces, který má za úkol shromáždit informace o určité náplni pracovní pozice a tím ji odlišit od jiných profesí.

Profesiografický rozbor dle Provazníka (2002) zahrnuje následující:

- a) „všeobecnou charakteristiku profese
- b) souhrn povinností pracovníka
- c) popis pracovních podmínek
- d) inventář požadavků na pracovníka (odborných, zdravotních, fyzických, psychických a osobnostních)“

Dle Štikaře (2000) metody a metodické postupy pro získávání potřebných údajů:

- a) „pozorování a rozhovory (s pracovníky, kteří danou činnost vykonávají)
- b) časové studie, pohybové studie a postupové diagramy
- c) pokusné vyvolávání situací
- d) dotazníková metoda výzkumu povolání, psychologické rozbory a testy“

5.1 Kvalifikační požadavky dle zákona

Míru činnosti a kvalifikační požadavky vychovatelů uvádí zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

§ 2

Pedagogický pracovník

(1) Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu (dále jen "přímá pedagogická činnost"); je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb.

(2) Přímou pedagogickou činnost vykonává

- a) učitel,
- b) pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
- c) vychovatel,
- d) speciální pedagog,
- e) psycholog,
- f) pedagog volného času,
- g) asistent pedagoga,
- h) trenér,
- i) metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně
- j) vedoucí pedagogický pracovník.

5.2 Předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků

§ 3

Předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka

(1) Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo splňuje tyto předpoklady:

- a) je plně způsobilý k právním úkonům,
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
- c) je bezúhonný,
- d) je zdravotně způsobilý a
- e) prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak.

(2) Posuzování předpokladu podle odstavce 1 písm. d) se řídí zvláštním právním předpisem.

(3) Uznávání odborné kvalifikace a splnění předpokladu bezúhonnosti a zdravotní způsobilosti u státních příslušníků členských států Evropské unie, případně jejich rodinných příslušníků, a státních příslušníků ostatních států, kteří jsou v členském nebo jiném státě oprávněni konat přímou pedagogickou činnost, se řídí zvláštními právními předpisy

§ 16

Vychovatel

(1) Vychovatel získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,
- b) vysokoškolským vzděláním podle § 7 až 10, 12 a 14,
- c) vysokoškolským vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného studijního programu než podle písmen a) a b) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání v oblasti pedagogických věd uskutečňovaném vysokou školou, nebo

2. studiem pedagogiky,

- d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na vychovatelství nebo na pedagogiku volného času nebo na speciální pedagogiku nebo na sociální pedagogiku,
- e) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene d) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku nebo pedagogiku volného času nebo na přípravu učitelů základní školy nebo střední školy, nebo

2. studiem pedagogiky,

- f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů nebo pedagogů volného času,
- g) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání a vykonáním jednotlivé zkoušky, která svým obsahem a formou odpovídá zkoušce profilové části maturitní zkoušky z předmětu zaměřeného na vychovatelství, nebo
- h) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene f) a g) a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na

vychovatelství nebo sociální pedagogiku nebo pedagogiku volného času nebo přípravu učitelů základní školy nebo střední školy.

(2) Vychovatel, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve školském výchovném a ubytovacím zařízení nebo v jeho oddělení zřízeném pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, nebo ve středisku výchovné péče, získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku nebo sociální pedagogiku,*
- b) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na speciální pedagogiku, nebo*
- c) vzděláním stanoveným pro vychovatele podle odstavce 1 a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku. “ (Zákon č. 563/2004 Sb.)*

Odlišnost od vychovatele v obvyklém životě, který se řídí zákonem č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů a zákonem č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), pro vychovatele ve vězeňství jsou stěžejními právními předpisy, kterými se řídí, zákony a vyhlášky upravující výkon trestu a to především zákon č.555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážích České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále pak zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a v neposlední řadě vyhláška Ministerstva spravedlnosti č.345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu odnětí svobody.

5.3 Změna pracovní pozice vychovatel ve vězeňské službě / pracovník odborného zacházení ve vězeňství

Dne 16.12.2019 vyšlo v platnost nové nařízení vlády, kdy pracovní pozice „vychovatel ve vězeňské službě“, byla nahrazena pracovní pozicí „pracovník odborného zacházení ve vězeňství“. Dále došlo ke změně v platovém tarifu, kdy pozice „vychovatel ve vězeňské službě“

byla ve dvou platových třídách, a to v 9. platové třídě a 10. platové třídě. Nově, při pracovní pozici „pracovník odborného zacházení ve vězeňství“, se pracovní zařazení nachází v 9. – 13. platové třídě. Níže uvádím přesný popis pracovní náplně a úkolů „pracovníka odborného zacházení ve vězeňství“, rozdělen do pěti platových tarifů, který je citovaný z katalogu prací ve veřejných službách a správě.

Nařízení vlády č. 352/2019 Sb.

„Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 302/2014 Sb., o katalogu správních činností, ve znění pozdějších předpisů

Díl 2.02	JUSTICE	
2.02.01	JUSTIČNÍ PRACOVNÍK	7-14
2.02.02	PRACOVNÍK ODBORNÉHO ZACHÁZENÍ VE VĚZEŇSTVÍ	9-13
2.02.03	REFERENT SPRÁVY VĚZEŇSTVÍ	8-14

5.4 Pracovník odborného zacházení ve vězeňství

9. platová třída

1. Komplexní vychovatelská činnost ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence.

2. Výchovná a vzdělávací činnost ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence s odborným zaměřením na celkový i specifický rozvoj.

10. platová třída

1. Komplexní výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence.

2. Samostatné provádění socioterapie ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence, směřující k sociální rehabilitaci a integraci.

3. Samostatné zajišťování výchovné a vzdělávací činnosti při uplatnění speciálně pedagogických postupů ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací

detence. Samostatné provádění specifických pedagogických vyšetření a dalších vysoce náročných pedagogických činností.

4. Provádění sociálního šetření u vězněných osob a chovanců pro potřeby stanovení rizik a potřeb vězněných osob, zjištění sociální situace jedince před uvězněním a podchycení možných sociálních problémů vzniklých v důsledku uvěznění a k poskytnutí včasného sociálního poradenství a pomoci v rámci komplexního odborného působení ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence.

5. Poskytování sociálního poradenství vězněným osobám a chovancům v jejich nepříznivé sociální situaci s využitím metod a technik sociální práce směřující k sociální rehabilitaci a integraci, s cílem utvářet žádoucí životní podmínky pro sociální fungování jedince, sociální změnu vedoucí k předcházení recidivy trestné činnosti a vzniku rizik sociálního vyloučení v důsledku uvěznění. Spolupráce s poskytovateli sociálních služeb, zdravotních služeb, orgánů sociálně právní ochrany dětí, s obcemi a krajskými úřady apod.

6. Posuzování příčin negativních jevů, navrhování a realizace preventivních opatření u rizikových a ohrožených osob v době jejich uvěznění.

11. platová třída

1. Metodická a specializovaná poradenská činnost poskytovaná odborným zaměstnancům, tvorba výchovných a vzdělávacích dokumentů, evaluačních nástrojů a preventivních programů.

2. Preventivní, primárně diagnostická a konzultační činnost u vězněných osob nebo chovanců, koordinace a aplikace dílčích penitenciárních postupů k naplnění účelu výkonu trestu, nových výchovných metod a metod z jiných odvětví.

3. Metodické usměrňování podmínek výkonu trestu odnětí svobody z hlediska naplnění jeho účelu.

4. Poskytování psychoterapeutických služeb, edukativního, psychologického i speciálního poradenství, sociálního výcviku, arteterapie, ergoterapie a pohybové terapie včetně řešení zátěžových situací vězněným osobám, chovancům i zaměstnancům ve vězeňství.

5. Zajišťování a poskytování odborného sociálního poradenství a provádění sociální práce u vězněných osob a chovanců, s jejich rodinami, nebo skupinami v tíživých životních situacích, poskytování krizové pomoci a sociální rehabilitace.

6. Sociální práce zaměřená na jednotlivce, rodiny a skupiny se zvýšeným rizikem sociálního vyloučení nebo výskytem problémů v osobním nebo sociálním vývoji v důsledku uvěznění (prisonizace).

7. Provádění komplexního sociálního šetření ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence, s cílem včasného podchycení jedinců, kteří jsou ohroženi ztrátou sociálních dovedností v důsledku dlouhodobého uvěznění, ztrátou sociálního zázemí, sociálním vyloučením po propuštění, a následného poskytování včasné intervence ke snížení rizik prizonizace a sociálního vyloučení.

8. Tvorba koncepce a strategie výkonu sociální práce vedoucí k řešení nepříznivé sociální situace a k sociálnímu začleňování osob ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence s efektivním dopadem na dobu po propuštění.

12. platová třída

1. Poskytování vysoce specializované psychoterapie vězněným osobám a chovancům, poskytování psychoterapie v rámci standardizovaných terapeutických programů a vyhodnocování jejich účinnosti.

2. Vývoj a koordinace aplikace psychoterapeutických postupů a nových psychoterapeutických metod ve vězeňství a supervize psychoterapeutických činností.

3. Tvorba, koordinace a hodnocení nejsložitějších projektů a koncepcí z oblasti psychoterapeutické činnosti, systému preventivních a poradenských služeb ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence.

4. Poskytování odborného sociálně právního poradenství u vězněných osob, chovanců a jejich rodin v oblasti rodinných vztahů, zdravotního a psychického onemocnění či postižení, sociálně patologických nebo kriminálních jevů.

5. Příprava a koordinace sociálně preventivních programů zaměřených na sociální rizika, prevenci sociálního vyloučení a na prevenci recidivy trestné činnosti pro vězněné osoby a chovance, které jsou uplatnitelné v podmínkách věznic, vazebních věznic a ústavech pro výkon zabezpečovací detence.

6. Příprava a koordinace programů a aktivit zaměřených na kontinuální sociální práci s vězněnými osobami a chovanci.

7. Komplexní koordinace poskytovaných služeb osobní asistence vězněným osobám a chovancům, kteří požadují pomoc druhé osoby.

8. *Provádění komplexní speciálně pedagogické diagnostiky, náročných nápravných, reedukačních a kompenzačních činností s vězněnými osobami a chovanci.*

9. *Metodické usměrňování a koordinace speciálně pedagogických preventivních a poradenských služeb ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence.*

10. *Poskytování krizové intervence a komplexní zajišťování psychoterapeutických služeb včetně edukativního, psychologického a speciálního poradenství vězněným osobám, chovancům a zaměstnancům.*

11. *Aplikace klinické psychologie pod vedením odborného pracovníka se specializovanou působností včetně spolupráce při provádění rehabilitace, reedukace a resocializace.*

12. *Samostatné provádění náročných kontaktních činností zaměřených na jedince a skupiny se zvýšeným rizikem nebo problémy v osobním a sociálním vývoji.*

13. *Provádění komplexní psychologické diagnostiky a psychologického poradenství u vězněných osob a chovanců.*

13. platová třída

1. *Tvorba a rozvoj metod sociální práce a aplikace nejnovějších poznatků z psychologie, speciální pedagogiky, sociologie, pedagogiky, práva a jiných společenských věd, které jsou využitelné při komplexním odborném zacházení s vězněnými osobami a chovanci.*

2. *Tvorba zásadních koncepcí systému speciálně pedagogických preventivních a poradenských služeb a náročných nápravných, reedukačních a kompenzačních činností u vězněných osob a chovanců, sestavování prognóz a poskytování nejnáročnějších speciálně pedagogických služeb.*

3. *Poskytování nejnáročnějších psychoterapeutických služeb včetně psychologického poradenství vězněným osobám, chovancům a zaměstnancům ve vězeňství, vyhodnocování účinnosti aplikovaných psychologických postupů a terapeutických programů u vězněných osob a chovanců s koncepčním přesahem.*

4. *Tvorba, koordinace a hodnocení nejsložitějších projektů z oblasti pedagogicko psychologické péče o psychický a sociální vývoj, vzdělávání vězněných osob a chovanců.*

5. *Tvorba zásadních koncepcí systému preventivních a poradenských služeb a zásadních koncepcí v oblasti psychologických a terapeutických činností ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence.*

6. Tvorba nových postupů v oblasti psychologické diagnostiky a hodnocení ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence.

7. Supervizní činnost nad psychologickými a terapeutickými programy, odborná garance nejnáročnějších psychologických a terapeutických programů a služeb u vězněných osob a chovanců.

8. Vytváření komplexních plánů, koncepcí a projektů trestní politiky v oblasti mapování a prevence poradenských a léčebných služeb, rizik opakování trestné činnosti související s užíváním drog nebo jiným závislostním chováním včetně hodnocení nejsložitějších projektů z oblasti prevence a léčby adiktologických poruch u vězněných osob a chovanců. Plánování a implementace vysoce specializovaných a nejnáročnějších odborných intervencí a opatření směřujících ke snížení rizika opakování závažné trestné činnosti, k dosažení resocializace pachatelů a k účinné ochraně obětí trestné činnosti.

9. Navrhování systémových opatření v oblasti prevence kriminality u vězněných osob a chovanců.“ (Nařízení vlády č. 352/2019 Sb.)

5.5 Odborná připravenost

Odbornou připravenost zastřešuje zákonem daná kvalifikace, ale také soustavné samostudium a sebevzdělávání. Kvalifikační požadavky vychází ze zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících:

- a. vysokoškolské vzdělání pedagogického směru
- b. vyšší odborné vzdělání pedagogického směru
- c. středoškolské studium pedagogiky zakončené maturitou
- d. středoškolské studium nepedagogického směru zakončené maturitou a doplněné studiem v programu zaměřeného na celoživotní vzdělávání.

5.5.1 Morálně charakterový profil vychovatele

Vychovatel ve výkonu trestu odnětí svobody musí být duševně a emočně vyrovnaný. Nesmí trpět duševními nemocemi a záchvatovými onemocněními. Vychovatel by měl být laskavý, ale obezřetný, spravedlivý. Měl by být tolerantní, jelikož pracuje s osobami, které potřebují speciálně výchovný přístup. Neměl by se bát stresových situací, měl by umět jednat v zátěžových situacích a umět si poradit v krajních a mimořádných situacích, jako je afektivní chování odsouzených. Vychovatel musí umět pedagogicky usměrnit kolektiv odsouzených a

měl by dobře znát sociální podmínky dané skupiny. Neměl by zneužívat svou kázeňskou pravomoc. Jedním z hlavních předpokladů je mít přehled o odsouzených, které mají sklony k sebepoškozování, útěkům. Dále by měl mít přehled o odsouzených, kteří jsou vytipováni jako možný objekt násilí (MON) nebo v opačném případě, jako možný pachatel násilí (MPN). Vždy by se měl řídit etickým kodexem.

5.5.2 Podmínky pro výkon profese

Sociálně psychologické podmínky

Sociálně psychologické podmínky jsou pro vychovatele nejpodstatnější. Vztahy na pracovišti, které je psychicky náročné, jsou významnou částí tohoto zátěžového prostředí. Poměry mezi kolegy by měly být vyrovnané, bez negativních postojů. Důležitá je komunikace, vzájemná zastupitelnost a jednotná soudržnost. Podstatnou psychologickou podmínkou je osobní psychohygiéna.

5.6 Vychovatelská činnost ve výkonu trestu odnětí svobody

NGŘ VS ČR č. 21/2010, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence, (2010, § 9) *charakterizují úkoly vychovatelů následovně.*

„Základním úkolem vychovatelů je komplexní výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně cílených opatření k optimalizaci vzdělávacího procesu odsouzených a realizaci protidrogové prevence v rámci věznice.“

Vychovatel má zpravidla svěřeno 20 – 60 odsouzených, je si vědom jejich sociálních a rodinných poměrů, zná atmosféru své svěřené skupiny. Má zodpovědnost za osobní karty svěřených odsouzených, jejich aktualizaci a bezpečné uložení ve své kanceláři. Vychovatel se ve spolupráci s ostatními odbornými zaměstnanci podílí na vyhotovení programu zacházení pro své kmenové odsouzené a následně dohlíží na kvalitu jeho plnění. Sleduje chování odsouzených, kdy žádoucí změny podněcuje a upevňuje. Nevhodné chování se snaží eliminovat, nejen svou přirozenou autoritou, ale i pomocí kázeňských prostředků, které mu zákon o výkonu trestu umožňuje. Vychovatel by měl motivovat odsouzené ke kladnému naplňování účelu výkonu trestu, k estetické úpravě, k pořádku a čistotě na ložnicích či celách. Dohlíží na dodržování vnitřního řádu věznice – viz. Příloha č. 3.

Na základě vyhodnocení jednotlivých aktivit programu zacházení odbornými zaměstnanci a samotného přístupu odsouzeného k naplňování účelu výkonu trestu, zpracovává hodnocení, zpravidla 1x za 3 měsíce. Dále vychovatel zpracovává hodnocení odsouzeného pro potřeby soudu, či jiným orgánům činným v trestním řízení. Navrhuje přeřazování ve skupinách vnitřní diferenciaci, a to v návaznosti na žádoucí či nežádoucí chování a jednání odsouzeného.

Zabezpečuje realizaci práv odsouzených, zejména přijímání a odesílání korespondence a balíků, provedení nákupů, telefonních hovorů a návštěv. Ke všem těmto právům vede danou evidenci.

Vychovatel plánuje a následně, za své přítomnosti, realizuje návštěvy odsouzených s osobami blízkými, a tím podněcuje udržování sociálních vazeb, které jsou nedílnou součástí při naplňování účelu výkonu trestu. Zprostředkovává i telefonní kontakt s osobami blízkými. Vychovatel musí umět ošetřit možné nežádoucí chování, které může bezprostředně po realizaci návštěvy nebo telefonního kontaktu s osobami blízkými nastat, a to například nečekaným úmrtím v rodině, špatné zprávy o svých dětech, či odloučením od svých blízkých. Následná péče by měla být ve spolupráci s ostatními odbornými zaměstnanci, především s vězeňským psychologem.

Vychovatel v rámci extramurálních aktivit plánuje vycházky s odsouzenými mimo střežený prostor věznice. Navrhuje odsouzené, které vytipoval jako vhodné adepty k této aktivitě, následně připravuje návrh na opuštění věznice a v rámci zasedání odborné komise podává svá vysvětlení všem přísedícím, týkající se daného odsouzeného a jeho možné vycházky mimo areál věznice za doprovodu vychovatele. Dále zpracovává návrhy na přerušování výkonu trestu, povolování volného pohybu mimo věznici, účasti na akcích mimo věznici, podílí se na výběru odsouzených k zařazení do práce a následně podává zpracovaný návrh odborné komisi. Provádí kontrolu odsouzených na pracovištích a vede o tom průběžnou evidenci.

Vychovatel se podílí na realizaci tzv. „celkového indexu“, kde je veden početní a jmenný přehled všech odsouzených, jejich umístění na celách nebo ložnicích, zařazení do vnější diferenciacní skupiny, lékařem stanovené diety, pracovní zařazení a případné eskorty.

Vychovatel vede osobně dle svého odborného zaměření zpravidla dvě aktivity programů zacházení, rozložené v průběhu celého týdne a zpracovává k tomu nutnou dokumentaci. Zprostředkovává a vyřizuje žádosti odsouzených i možné stížnosti. Pravidelně 1x měsíčně organizuje tzv. „aktiv“, kdy se za přítomnosti všech kmenových odsouzených řeší případné podněty a otázky související s jejich životem na oddělení ve věznici.

5.7 Psychohygienu

Jak jsem již výše zmínila, psychohygienu je nedílnou součástí pomáhajících profesí. Jedná se o důležitý aspekt, který je vhodný nepodceňovat a je důležité aplikovat ho sám na sobě.

Ve třetím ročníku studia jsme měli předmět „Psychohygienu pro vychovatele“. V rámci tohoto předmětu jsme dostali úkol, kde bylo zadáním zpracovat časový snímek po dobu dvou pracovních dnů. Každých patnáct minut jsme měli zapisovat do tabulky svou činnost a náladu a zpracovat následnou reflexi, která pomáhá vytěžit a zpracovat zkušenosti získané během dané aktivity. Díky tomuto procesu je možné se z nabytých zkušeností efektivně učit.

Vypracovaný úkol příkládám do této práce, jelikož si myslím, že přesně vystihuje, jak je psychohygienu důležitá a podstatná ke správnému fungování psychosomatiky každého jedince.

5.7.1 Časový snímek v průběhu dvou dnů

Tento úkol se mi zpočátku zdál jako celkem snadný. Spletla jsem se. Registrovat každých 15 minut mého dne bylo celkem nad mé síly.

Pracuji u Vězeňské služby České republiky na pozici vychovatel oddělení výkonu trestu odnětí svobody pro odsouzené ženy. Takže nosit s sebou papír, kde mám vyrobenou tabulku, která mi má sloužit k zapisování každých patnácti minut mého dne, bylo zcela nereálné. Psát si před odsouzenými, co právě dělám, co mě stresuje, co naopak těší ... by u odsouzených pravděpodobně vyvolalo nejistotu a obavu, co o nich před nimi píšu.

Proto jsem nechala tabulku a v kanceláři a kdykoli jsem se v ní zastavila, tak si vše poctivě dopisovala. V práci trávím dvanáct hodin. Pracuji od 06:00 hodin do 19:00 hodin, z toho je dvakrát třicetiminutová přestávka. Když jsem se k tabulce dostala, abych zadané dva dny zhodnotila svou reflexi, docela mě mé zápisky překvapily.

Říkala jsem si, že toho stresu a stresových situací moc nebude, mám svou práci přeci ráda, je to takový můj splněný sen, pracovat ve vězení.

Kdybych tento úkol dostala v roce 2012, kdy jsem k Vězeňské službě nastoupila, bylo by stresovou situací to, že se za mnou zavře vstupní brána, kde musím ve své skřínce nechat vypnutý mobilní telefon – co když mě bude někdo shánět, co když se něco stane doma? Je to sedm let, kdy se za mnou brána zavřela poprvé a mou stresovou situací už není nemít u sebe mobilní telefon. Zjistila jsem, že největší stresové situace zažívám ve třech případech.

Jedním z nich jsou návštěvy odsouzených. Lidé, kteří to nikdy nezažili, pravděpodobně netuší, jak daná návštěva probíhá. Nejprve do návštěvní místnosti vstupují návštěvníci, poté vychovatel přivede odsouzené ženy. Při návštěvě nesmí docházet k fyzickým kontaktům, je povoleno se na uvítanou a při odchodu políbit, obejmout. Pokud vychovatel odsouzené dovolí, může na stanovený čas mít na svém klíně posazené dítě. Návštěva trvá 90 nebo 180 minut a je odsouzeným povolena 1x v měsíci. V mé pracovní náplni je být přítomna při návštěvách 2x v týdnu. Musím se dívat na dětské slzy, když vidí svou mámu na přísně daný čas a nechápe proč si s ní nemůže hrát v soukromí. Následné loučení probíhá v opačném směru, nejprve vychovatel odvádí odsouzené ženy na prohlídkovou místnost, kde se jich ujímají příslušnice. Osobní prohlídky odsouzených trvají i několik desítek minut, kdy návštěvníci musejí čekat, zda prohlídka byla v pořádku, a to, že nedošlo k přenosu nepovolených věcí během návštěvy. Během této doby je vychovatel přítomen v návštěvní místnosti s osobami blízkými. Je pro mě velice stresující nejen celá návštěva, pokud jsou přítomny děti, ale i následné čekání, často opět plné slz a dotazů, kdy maminka půjde domů.

Druhým stresorem jsou pro mě vycházky s odsouzenými mimo střežený prostor věznice. Plně si uvědomuji, že jdu ven, do „normálního“ světa, se svou kolegyní a deseti odsouzenými. Mám zodpovědnost jako vedoucí vycházky za odsouzené ženy, které mají trest dlouhý i přes deset let. Neustálé hlídání, počítání, kontrolování, ohlížení, zda mi některá neutekla, neztratila se. Stresovou situací není jen daná vycházka, ale i její příprava, výběr vhodných odsouzených, výběr vhodného místa k vycházce a následný návrat do střeženého prostoru, kdy jsou odsouzené kontrolovány a prochází osobní prohlídkou. Je velké riziko, že se odsouzená pokusí propašovat do věznice jakoukoli návykovou látku, a to především, když se jedná o vycházky, které zahrnují dopravu běžnými dopravními prostředky.

Třetí stresovou situací jsem vyhodnotila v druhém dnu registrované aktivity. Kontrolovala jsem příchozí poštu pro odsouzené, což je jedna z náplní vychovatele. V balíčku, kde se nacházely různé psací potřeby, známky a časopisy jsem objevila fixu, která se mi zdála podezřelá. Po bližším zkoumání, jsem fixu rozebrala a v místě, kde je náplň se nacházel balíček s neznámou krystalickou látkou. Povinností vychovatele je jakoukoli podezřelou věc nahlásit svému nadřízenému. Od prvotního nahlášení neznámé látky mému vedoucímu, až po příjezd všech složek integrovaného záchranného systému, zažívám stres s velkým „S“. Hasiči na prostranství před budovou věznice staví dekontaminační stan, policie chce přesně slyšet, co a jak jsem s fixou dělala, záchranáři kontaktují nemocnici. Problém je v tom, že než se zjistí složení

krystalické látky, je tato látka brána jako závadová pro všechny osoby, které s ní přišly do styku. Proto jsem strávila tři hodiny v dekontaminační komoře (tam mě svlékli, postříkali vodou a zabalili do plachty – běžný postup, co kdyby se jednalo o Antrax). Když pojízdná policejní laboratoř zjistila, že se jedná o pervitin, mohla jsem být propuštěna z komory do své kanceláře. Běžně s sebou do práce nenosím náhradní oblečení, takže mi z vězeňského skladu bylo půjčeno oblečení pro odsouzené.

Když shrnu dva dny mého pozorování, mohu říct, že mé zaměstnání je pro mě stresové každý den, jelikož nikdy nevím, co se může stát. I když by člověk řekl, že v této práci je všechno jasně stanovené, řídí se zákony a jasně danými pravidly, opak je pravdou. Pracuji s odsouzenými lidmi, kteří mají dvacet čtyři hodin na to, aby vymýšleli, jak tyto zákony a pravidla obejít i porušit.

Uvědomuji si, že toto povolání je samo o sobě můj stresor. V běžném životě mě málo co dokáže vystresovat, vystrašit a vyděsit. Svou práci dělám ráda, a i když je riziková, neměnila bych.

6 Případová studie výchovného zařízení

Vazební věznice Praha – Ruzyně

Adresa: Vězeňská služba ČR
Vazební věznice Praha – Ruzyně
Staré náměstí 3
161 02 Praha 6

Zřizovatel: Ministerstvo spravedlnosti České republiky

Vazební věznice Praha – Ruzyně je jednou z 35 věznic v České republice. Centrální správu zajišťuje Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, a to se následně zodpovídá ministerstvu spravedlnosti. Každá věznice má svého ředitele a početné množství zaměstnanců, kteří jsou ve služebním nebo pracovním poměru.

6.1 Vedení vazební věznice Praha – Ruzyně

- Ředitel vazební věznice
- První zástupce ředitele vazební věznice
- Zástupce ředitele vazební věznice
- Zástupce ředitele vazební věznice pro objekty Velké Přílepy a Řepy
- Vedoucí oddělení výkonu trestu

6.2 Diferenciace věznic:

a) diferenciace vnější

b) diferenciace vnitřní

Pojmem vnější (soudní) diferenciace je myšleno zařazování odsouzených soudy do jednotlivých typů věznic dle míry vnějšího zabezpečení a vnitřní bezpečnosti. Způsob výkonu trestu v jednotlivých typech věznic upravuje zákon o výkonu trestu odnětí svobody (zákon č. 169/1999 Sb.) a jeho prováděcí vyhláška (č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů). Soudy odsouzené zařazují nebo přerazují mezi jednotlivými typy výhradně na základě trestněprávních kritérií.

Vnitřní diferenciací je rozuměno umístování odsouzených do jednotlivých věznic a jednotlivých oddělení věznic podle uplatňovaných programů zacházení ve vztahu k rozdílným skupinám odsouzených (prostupné skupiny vnitřní diferenciace).

V říjnu roku 2017 došlo ke změně v zákoně o výkonu trestu odnětí svobody, a to konkrétně v části vnější diferenciaci. Zrušilo se dělení na čtyři druhy věznic:

- S dohledem
- S dozorem
- S ostrahou
- Se zvýšenou ostrahou

Nově se věznice dělí na dva typy, a to:

- S ostrahou
- Se zvýšenou ostrahou

„V ostraze je vytvořen systém tří oddělení diferencovaných podle stupně zabezpečení:

- *oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení.*

Stupeň zabezpečení je určen na základě vyhodnocení míry vnějších a vnitřních rizik.

Vnější riziko vyjadřuje míru nebezpečnosti odsouzeného pro společnost, zejména s ohledem na trestnou činnost, za kterou mu byl uložen trest, délku trestu a formu zavinění a s přihlédnutím k tomu, zda již byl ve výkonu trestu.

Vnitřní riziko vyjadřuje míru rizika ohrožení bezpečnosti během výkonu trestu s ohledem na individuální charakteristiku odsouzeného, v níž se zohledňují zejména povaha jeho trestné činnosti, nevykonaná ochranná opatření, průběh předchozích výkonů trestu a hrozba útěku. V jedné věznici mohou být zřízena oddělení různých typů, pokud tím není ohrožen účel trestu. Vězeňská služba jako součást trestní justice respektuje právní řád České republiky, Listinu základních práv a svobod a Doporučení Rady Evropy.“ (Základní informace, 2020)

6.3 Historie

Dne 1. července roku 1935 byla zahájena činnost Zemské donucovací pracovny, byla vedena v duchu humanistických a penitenciárních tradic českého vězeňství. V následujících letech probíhala v areálu donucovací pracovny rozsáhlá rekonstrukce a prošla mnoha etapami a režimy. Jednalo se původně o areál bývalého cukrovaru. Od revoluce roku 1989 změnila věznice několikrát svůj název

Dne 1. ledna 1993 vznikla Vězeňská služba České republiky na základě zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. Nejpodstatnější změnou bylo zřízení čtyř typů výchovných skupin věznic, a to s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou – vnější profilace věznic.

6.4 Současnost Vazební věznice Praha – Ruzyně

Jedná se o základní organizační jednotku Vězeňské služby České republiky. Věznice je v souladu se zákonem o výkonu trestu a zákonem o výkonu vazby profilována jako věznice pro výkon trestu odsouzených mužů, a to v objektu Ruzyně, se zařazením s ostrahou (nízký, střední a vysoký stupeň zabezpečení) a zvýšenou ostrahou. Výkon trestu odsouzených žen v objektu Řepy, se zařazením s ostrahou (nízký a střední stupeň zabezpečení), výkon trestu odsouzených žen v objektu Velké Přílepy, se zařazením s ostrahou (nízký, střední a vysoký stupeň zabezpečení).

Vazební věznice dohlíží, aby výkon vazby plnil zákonem daný účel a byl v souladu s právními předpisy. V oddělení výkonu trestu odnětí svobody zabezpečuje, aby výkon trestu odnětí svobody plnil svůj účel a byl v souladu s právními předpisy. Vazební věznice zabezpečuje, v rozsahu podmínek stanoveným zákonem, zdravotní péči obviněným, odsouzeným, příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby České republiky. Dále zajišťuje neustálý příjem osob do výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody z rozhodnutí soudů, které spádově náleží do jejího obvodu.

Normové ubytovací kapacity jednotlivých objektů jsou:

- objekt Ruzyně (vazba i trest) 750 míst
- objekt Řepy 56 míst
- objekt Velké Přílepy 189 míst

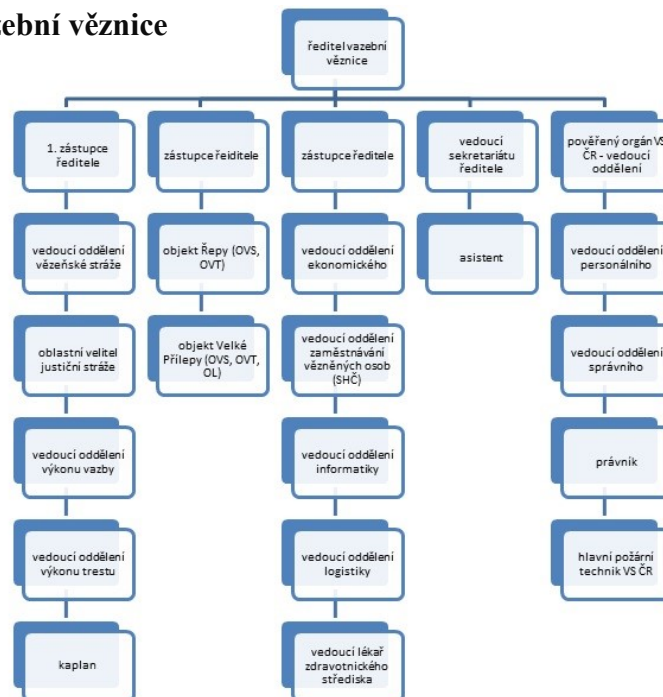
6.5 Organizační struktura Vazební věznice Praha – Ruzyň

Vazební věznice se člení na:

- vedení věznice
- oddělení vězeňské stráže
- justiční stráž
- oddělení prevence a stížností
- oddělení výkonu vazby
- oddělení výkonu trestu
- oddělení personální
- oddělení ekonomické
- oddělení zaměstnávání vězněných osob
- oddělení správní
- oddělení informatiky
- oddělení logistiky
- zdravotní středisko

Každé oddělení má svého vedoucího, kterého ve vymezeném rozsahu zastupuje zástupce vedoucího oddělení. Vedoucí oddělení kontroluje, řídí a odpovídá za plnění stanovených úkolů.

6.6 Aktuální struktura vazební věznice

Zdroj: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzyne/o-nas/organizacni-struktura/>

6.7 Oddělení výkonu trestu

Toto oddělení uskutečňuje bezpečný průběh naplňování účelu výkonu trestu u odsouzených mužů a žen. Respektuje lidské a občanské důstojnosti odsouzených. Prostřednictvím odborných zaměstnanců ve vězeňství, specialistů a příslušníků zajišťuje dodržování stanovené kázně a pořádku, individuální přístup při výchovné práci, naplňování stanoveného programu zacházení, předvádění odsouzených, ochranu zdraví odsouzených a jejich bezpečnost. U odsouzených se snaží o smysluplné trávení volného času, upevňuje jejich pracovní návyky a formuje požadované morální a etické postoje. Podílí se na řešení a udržování rodinných a sociálních vazeb. Dále vytváří podmínky k plynulému přechodu odsouzeného do občanského života.

6.8 Vedoucí oddělení výkonu trestu

Vedoucí oddělení výkonu trestu zajišťuje ve spolupráci s odbornými zaměstnanci naplňování účelu výkonu trestu odnětí svobody u vězňů mužů a žen. Společně dohlížejí na dodržování stanov zákona o výkonu trestu a vnitřního řádu věznice. Vedoucímu se předkládají žádosti a stížnosti odsouzených k individuálnímu posouzení. Vedoucí má za úkol mimo jiné průběžně hodnotit práci svých podřízených zaměstnanců, které následně předkládá řediteli věznice.

6.9 Oddělení výkonu trestu pro odsouzené ženy objekt Řepy

6.9.1 Historie

Roku 1865 se v Domově sv. Karla Boromejského stává z bývalého nalezince trestnice pro ženy. V Domově bylo ubytováno 300 trestaných společně s milosrdnými sestrami boromejkami. Trestnice byla vedena řádovými sestrami, kvůli politickým situacím byla v roce 1948, po 83 letech své existence, zrušena.

Vězeňská služba začala spolupracovat s Nemocnicí Pod Petřínem a po vzájemné dohodě s Kongregací se přeměnila stavba Domova sv. Karla Boromejského v Řepích na nemocnici pro dlouhodobě nemocné a vězňice pro odsouzené ženy. Vyvinul se projekt pro vytvoření ošetrovatelského ústavu a prostory pro potřeby Vězeňské služby ČR.

V říjnu roku 1996 byl otevřen objekt pro oddělení výkonu trestu odnětí svobody s kapacitou 60 míst. Umístěné odsouzené v objektu pracovaly jako dělnice a pomocné síly. Odsouzené, které byly na základě svých předpokladů, vybrané k absolvování ošetrovatelského kurzu se po jeho úspěšném ukončení staraly o nemocné osoby umístěné v Domově sv. Karla Boromejského.

6.9.2 Současnost oddělení výkonu trestu v Řepích

V současné době je v tomto objektu normová ubytovací kapacita 56 míst pro odsouzené ženy. Umisťují se zde odsouzené s nízkým a středním stupněm zabezpečení. Oddělení výkonu trestu je soustředěno do dvou pater Domova. Nachází se zde 10 ložnic po 5 místech. Odsouzeným je k dispozici jídelna, 2 kuchyňky, 2 sportovní a zájmové místnosti, 1 učebna a 2 kulturní místnosti.

Pro zařazování odsouzených do tohoto objektu se zohledňuje zejména jejich zařaditelnost do práce, splnění podmínek pro udělení volného pohybu mimo věznici, charakter trestné činnosti a v neposlední řadě charakter odsouzené. Jedná se o tzv. „bezdrogovou zónu“, což v reálné podobě znamená, že odsouzená nesmí mít drogovou minulost.

Nejobsáhlejší pracovní nabídky poskytuje Domov sv. Karla Boromejského, kde odsouzené pracují v prádelně, kuchyni, na oddělení pro dlouhodobě nemocné, jako pomocné síly a sanitářky (po absolvování sanitářského kurzu sv. Zdislavy z Lemberka). Získané osvědčení umožňuje odsouzeným jeho uplatnění i po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na svobodu, a to ve zdravotnických či sociálních službách. Při ošetrovatelských pracích dochází k reálnému pohledu s životem ve stáří, což v mnoha případech vede u odsouzených k přehodnocení dosavadních priorit jejich života. Pracovní zařazení je nedílný základ pozitivní resocializace a osvojení si pracovních návyků na život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

V současné době je v tomto objektu umístěno 52 odsouzených žen, které si zde odpykávají nepodmíněné tresty za různé delikty. Najdeme zde odsouzené ženy za různorodé trestní paragrafy, například různé druhy podvodů, neplacení výživného na své nezletilé děti, maření výkonu soudního rozhodnutí a vraždy.

„Vznikem oddělení výkonu trestu – Řepy v Domově sv. Karla Boromejského došlo k realizaci zcela ojedinělého projektu, který spojuje velmi rozdílné světy – nemocné, řádové sestry, civilní personál a odsouzené ženy.“ (Oddělení výkonu trestu pro odsouzené ženy, 2020)

6.10 Oddělení výkonu trestu pro odsouzené ženy objekt Velké Přílepy

6.10.1 Historie

Objektem byla v minulosti kasárna, poté uprchlický tábor. V roce 2011 získala objekt Vězeňská služba ČR bezplatným převodem od Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR. Na rozsáhlé rekonstrukci se podíleli sami odsouzení v rámci svých pracovních povinností. V lednu roku 2012 byl objekt uveden do provozu jako oddělení výkonu trestu odnětí svobody pro odsouzené ženy. Následně byl v únoru roku 2013 „zakonzervován“, a to z důvodu proběhlé amnestie prezidenta České republiky. Do provozu byl opět uveden v lednu roku 2014, a to z důvodu přeplnění ostatních ženských věznic v České republice.

6.10.2 Současnost oddělení výkonu trestu ve Velkých Přílepech

Objekt Velké Přílepy bych ráda popsala trochu více, než předešle objekty, a to z důvodu mého pracovního zařazení v této věznici. Ubytovací kapacita této věznice je 189 míst. Podle zákona o výkonu trestu odnětí svobody je věznice profilována jako oddělení s ostrahou, se zabezpečením mírného, středního a vysokého stupně. Ložnice pro odsouzené jsou rozděleny ve dvou patrech budovy. V každém patře je 11 ložnic s kapacitou 3 až 8 míst.

Odsouzené mají k dispozici 2 kuřárny, 2 kulturní místnosti, které slouží i jako sportovní místnosti, 1 jídelnu, 2 kuchyňky.

V objektu je umístěna ordinace praktického lékaře, který ordinuje dva dny v týdnu a dochází do objektu z Vazební věznice Praha – Ruzyně. Pokud je potřeba speciální vyšetření, jsou odsouzené převezeny do Ruzyně, kde je zdravotní středisko. Případně je jim k dispozici nemocnice ve Vazební věznici Praha-Pankrác, nebo mohou být odsouzené, na doporučení ošetřujícího lékaře, eskortovány do civilních nemocnic v Motole, Krči nebo Střešovicích. Při akutních problémech je volána běžná rychlá záchranná pomoc.

V současné době v této věznici vykonává svůj trest přibližně sto sedmdesát odsouzených žen, které se prohřešily různou trestnou činností, od majetkové trestné činnosti, drogovou problematiku, přes podvody až po vraždu.

Ve věznici působí odborný personál, který sčítá tyto profese:

- zástupce oddělení výkonu trestu pro tento objekt, 1 pracovní místo
- vychovatel (pracovník odborného zacházení ve vězeňství), 8 pracovních míst
- speciální pedagog, 2 pracovní místa
- psycholog, 1 pracovní místo
- duchovní, 1 pracovní místo

Dále ve věznici působí příslušníci, kteří se dle denního rozkazu vedoucího oddělení výkonu trestu různě střídají mezi všemi objekty Vazební věznice Praha – Ruzyně.

Své pracovní místo zde mají i pracovníci na pozici vedoucí stravování, vedoucí logistiky, správce počítačové sítě, údržbář.

6.11 Speciální pedagog

Každá odsouzená má stanovený program zacházení, který je povinna dodržovat. Programy zacházení zpracovávají speciální pedagogové po ukončení pobytu odsouzené na nástupním oddělení. Podílí se na výběru vhodných odsouzených, které by mohly být pracovní zařazeny. Metodicky vede vychovatele, konzultuje s nimi jejich pracovní úkoly, vykonává revizi hodnocení odsouzených na základě žádostí všech orgánů činných v trestním řízení. Vede s odsouzenými aktivity programu zacházení, zpravidla se jedná o speciálně výchovné aktivity. Ve spolupráci s vychovateli zajišťují vhodné aktivity pro odsouzené, které jsou součástí stanoveného programu zacházení.

6.12 Program zacházení

„Program zacházení je základní forma cílevědomého a komplexního působení na odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody, zejména slouží k jejich vedení k přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin a naplňování účelu trestu.

Zpracovává se na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti v průběhu jeho pobytu na nástupním oddílu. Obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho samostatný způsob života.

Program zacházení s odsouzenými se člení dle § 36 vyhlášky MS č. 345/1999 na:

- *pracovní aktivity*
- *vzdělávací aktivity*
- *speciální výchovné aktivity*
- *zájmové aktivity*
- *oblast utváření vnějších vztahů*

S jednotlivými odsouzenými jej sestavuje speciální pedagog, který je zároveň garantem jejich odborné úrovně, a to včetně potřebných aktualizací programu zacházení v průběhu výkonu trestu. Na základě doporučení komise jej pak schvaluje ředitel věznice nebo jeho zástupce. Úspěšnost plnění programu zacházení v oblasti cílů, jednotlivých aktivit, pořádku a kázně se vyhodnocuje v pravidelných intervalech, a to zpravidla:

- *jednou za tři měsíce ve věznici s ostrahou*
- *jednou za šest měsíců ve věznici se zvýšenou ostrahou*
- *jednou za dva měsíce ve výstupních oddílech obou typů věznic*

Dnem 1. 3. 2015 vstoupila v platnost rozsáhlá novela Řádu o výkonu trestu odnětí svobody. V ní mimo jiné došlo i k redefinici základních principů pro tvorbu programů zacházení odsouzených. V § 36 odst. 1 je stanoveno, že věznice na základě komplexní zprávy zvolí program zacházení, který pro odsouzeného považuje za vhodný. Přitom sleduje zejména minimalizaci identifikovaných rizik, která měla nebo mají souvislost s trestnou činností, popřípadě mohou mít vliv na páčání trestné činnosti v budoucnu. Základní členění aktivit programu zacházení dle § 36 odst. 2 ŘVTOS zůstalo nezměněno. Došlo však k dílčím změnám v popisu jednotlivých druhů aktivit, největší změny pak doznalo ustanovení § 36 odst. 5 ŘVTOS (speciálně výchovné aktivity), kde je nově kladen důraz i na oblast příčin a důsledků páčání trestné činnosti či na rizika a kriminogenní potřeby.

Novela dále v §36a zavádí dělení typů programů zacházení dle míry rizik:

- *program minimálního zacházení*
- *program standardního zacházení*
- *program speciálního zacházení*
- *program výstupního zacházení*

Pokud si odsouzený nezvolí některou z navržených alternativ programu zacházení, je mu stanoven minimální program zacházení. Jeho základ tvoří pracovní aktivity odpovídající zdravotnímu stavu odsouzeného.

Naplnění cíle programu zacházení jednotlivého odsouzeného se hodnotí v pravidelných termínech. Při hodnocení se program zacházení aktualizuje v souladu s vývojem osobnosti odsouzeného a změnami v jeho chování a jednání. Hodnocení úspěšnosti plnění programu zacházení vyhodnocují vychovatelé s odsouzenými, kteří se na aktualizaci programu zacházení aktivně podílí.“ (Program zacházení, 2020)

6.13 Oblast pracovní

Jde o vykonávání činností, nezbytných k zajištění chodu věznice (úklidové práce, brigádnická činnost atd.). Pracovní zařazení na daném pracovišti. Věznice spolupracuje s firmami:

- Powerprint s.r.o.
- UNITED BAKERIES a.s.
- PAPEI a.s.
- Balino a.s.

6.14 Oblast vzdělávací

Probíhá zejména na ubytovnách odsouzených, kdy pověřený odborný pracovník rozvíjí vzdělání odsouzených žen.

6.15 Oblast speciálně výchovná

Aktivity jsou prováděné na ubytovnách odsouzených, jedná se o kroužky:

- cizích jazyků – anglického, německého, italského
- kurzy výchovy k občanství, dluhové poradenství, udržení zaměstnání – ve spolupráci s neziskovou organizací RUBIKON CENTRUM
- sociálně právní poradenství
- kurzy drogové problematiky – ve spolupráci s neziskovou organizací SANANIM z.ú.

6.16 Oblast zájmová

Mezi zájmové aktivity patří:

- šachy
- stolní tenis
- společenské hry
- hudební kroužek
- dramatický kroužek
- češtinářský kroužek
- tělovýchovný kroužek
- filmový klub

6.17 Oblast utváření vnějších vztahů

V této oblasti je kladen velký důraz na zachování pozitivních sociálních vazeb. Je podporován kontakt s rodinou, prostřednictvím telefonních hovorů, návštěv a korespondence.

6.18 Život ve věznici Velké Přílepy

Denní režim stanovuje vnitřní řád a časový rozvrh dne a odsouzené jej musí respektovat. Po budíčku v půl šesté následuje hygiena, příprava na snídani a početní prověrka stavu. Snídaně je v sedm hodin.

Aktivity probíhají mezi devátou a jedenáctou podle přihlášených skupin. Ostatní odsouzené mají volno na ložnici, kde se věnují volnočasovým aktivitám. Které mají odsouzené zapsány v programu zacházení a vychovatelé dohlížejí na jejich aktivní plnění ze stran odsouzených.

Následuje oběd a odpolední režim, který končí ve čtyři hodiny, kdy začíná oficiální vycházka. Ženy mohou jít ven, do jednoho ze tří oplocených dvorů v areálu. V pět hodin je večere a poté mimopracovní doba, kdy mají zákonem povoleno nosit civilní oděv. Volný čas tráví dle vlastního uvážení až do večerky v půl desáté.

V rámci věznice jsou odsouzené odstupňované v rámci vnitřní diferenciaci a jednotlivé skupiny mohou například sledovat televizi i po večerce, a to až do půlnoci, za předpokladu, že dodržují daná pravidla.

Více než sto žen je zaměstnaných, z toho asi pětatřicet ve vnitřní režii. Vydávají stravu, starají se o údržbu, úklid, sklady. V rámci materiálně-technického zabezpečení jedna z nich upravuje poškozené ústavní oděvy. Za práci dostávají mzdu ve výši zhruba pět tisíc pět set korun, pokud

dodrží všechny stanovené podmínky. Některé pracují na půl úvazku, jiné šest dní v týdnu. Zbylých sedmdesát odsouzených je zaměstnáno u čtyř společností, zmíněných výše u pracovních oblastí programu zacházení.

Ve stávajících firmách na odsouzené dohlíží k tomu určené lidi z dané zaměstnávající firmy. Během pracovní doby je kontrolují a podávají věznicům hlášení o tom, že jsou všichni tam, kde mají být a jak vykonávají pracovní náplň, kterou mají stanovenou. Osmihodinová pracovní doba je součástí programu zacházení, ženy jsou hodnoceny podle toho, jak pracují a jak se staví k práci.

Pracovní proces je jeden ze zdrojů příjmů. Dalším jsou například důchody, které odsouzeným chodí na vězeňský účet, nejčastěji se jedná o důchod invalidní. Dále pak jejich vlastní peníze, které jim rodinní příslušníci posílají též na účet věznice. Z těchto příjmů si odsouzené mohou nakupovat podle svého uvážení, avšak v určených finančních limitech, které ovlivňuje zařazení v dostupné skupině vnitřní diferenciací.

Odsouzené ženy zařazené do nízkého stupně zabezpečení nosí civilní oděv po celou dobu výkonu trestu odnětí svobody, a to za předpokladu, že si jsou schopny své oblečení v intervalech obměňovat. Své oblečení si sami perou v automatické pračce, kterou mají k dispozici na oddílu. Odsouzené zařazené do středního stupně zabezpečení mohou nosit civilní oděv v mimopracovní době, na akce mimo věznici, duchovní akce a v době návštěv. Odsouzené ve vysokém stupni zabezpečení mohou civilní oděv nosit pouze v době návštěv. Na vycházku a sportovní aktivity je povoleno užívat vlastní sportovní oděv.

V nejbližším kontaktu s odsouzenými jsou vychovatelé a dozorcí. Vychovatelé s nimi pracují individuálně a ve skupinách.

Pro návštěvy probíhající každé úterý a středu odpoledne je určena jídelní místnost, výhradně za dohledu zaměstnanců věznice.

7 Písemná příprava na ucelenou zájmovou aktivitu

Struktura přípravy na hodinu zájmové aktivity – Český jazyk

„Uč se, hloupých lidí je na světě dost ...“

7.1 Realizovaná pedagogická činnost

Na úvod bych ráda řekla pár slov o níže realizované zájmové aktivitě – český jazyk. Ve vězeňské službě musí každý vychovatel vést alespoň dvě aktivity. Já osobně vedu aktivity tři, a to, Čeština hrou, Kreativní edukace a Dramatická výchova. Všechny kroužky jsou zájmové, jelikož nemám vysokoškolské vzdělání a nemohu tedy vést kroužek výchovný nebo speciálně výchovný.

Každý vychovatel musí vypracovat projekt na aktivitu, kterou chce s odsouzenými vést. Následný projekt musí schválit speciální pedagog, následně vedoucí oddělení výkonu trestu, pokud je projekt v naprostém pořádku, předkládá se řediteli věznice, který ho schválí a podepíše. Projekt se následně zapíše do nabídky kroužků a speciální pedagog ho zavede do Časového harmonogramu dne pro odsouzené. Do daného kroužku se mohou odsouzené zapisovat na nástupním oddělení, kde jim nabídku předkládá speciální pedagog v rámci vstupního pohovoru. Poté speciální pedagog utváří program zacházení, který je pro každého odsouzeného individuální a musí ho stvrdit svým podpisem. Do kroužku odsouzení začínají docházet až v době, kdy jsou přemístěni do tzv. pevného oddílu a jsou přiděleny svému kmenovému vychovateli.

Záleží na vychovateli, zda se do jeho kroužku dá zapisovat i v průběhu, či například jednou za 3 – 6 měsíců. Pokud se do aktivity odsouzený zapíše, má povinnost do ní docházet. Vychovatel si vede seznam, zda se odsouzený na aktivitu dostavoval, či nikoli. Jednou za 3 měsíce se vyhodnocuje stanovený program zacházení a vychovatel je povinen vyhodnotit účast, aktivitu a spolupráci odsouzeného při jednotlivých lekcích. Kmenový vychovatel následně při vyhodnocování programu zacházení zapisuje hodnocení od vychovatele, který kroužek vede. Za aktivní účast a spolupráci při jednotlivých hodinách může vychovatel vyhotovit návrh na udělení odměny (do roku 2017 se používal výraz kázeňská odměna) a potom záleží na kmenovém vychovateli odsouzeného, zda návrh promění v odměnu, či nikoli – viz Příloha č.2. Odměnou může být:

- Pochvala – jedna z nejčastějších forem odměny, pochvaly se sčítají a následně může dojít k návrhu na změnu prostupné vnitřní diference
- Zvýšení doby trvání návštěv během jednoho kalendářního měsíce na dobu 4,5 hodiny
- Zvýšení kapesného o 1/3
- Vycházka s rodinou mimo střežený objekt věznice
- Přerušování výkonu trestu odnětí svobody až na 3 dny – uděluje ředitel věznice

Tematický okruh-téma: Učivo 1. stupně ZŠ

- Vyvození mluvnické kategorie rodu podstatných jmen

Průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova – přispívání k dobrým mezilidským vztahům na oddělení – respektování, podpora, pomoc

Počet odsouzených: 20

Věk odsouzených: 19–49 let

Časová dotace: 60 minut

Mezipředmětové vztahy:

- Sportovní aktivita
- Výtvarná aktivita
- Hudební aktivita – Hurvínek skloňuje pády

Charakteristika cílové skupiny:

- 20 dívek a žen, odsouzených ve VTOS
- jedná se o velice různorodou skupinu žen s různými mentálními předpoklady, ale i velkými rozdíly v naučených vědomostech a dovednostech i v míře dosaženého vzdělání
- většina zúčastněných dokončila pouze základní školu, některé ročníky opakovaly
- ve skupině jsou pouze 4 odsouzené, které ukončily učební obor
- limitem výuky jsou i nižší komunikační dovednosti (nářečí, romština, slovenština, vietnamština)
- v podstatě mohou říct, že podle školského zákona mají všechny zúčastněné nějaké speciálně vzdělávací potřeby (snížené rozumové schopnosti, nižší porozumění mluvené i psané řeči, deficity v sociálních dovednostech – vykání, oslovování), dále špatně skloňují a časují – dysgramatismy

Cíle vyučovací hodiny:

Hlavní cíl:

- umět vyvodit mluvnické kategorie – rody podstatných jmen
- přenos do praxe a života – správné zvolení ukazovacích zájmen u podstatných jmen

- použití správných tvarů podstatných jmen i v běžné hovorové řeči (o dubovi X o dubu)

Vedlejší cíle:

- motivace – celé vyučovací hodiny, jednotlivých částí, plynulý přechod k další vyučující hodině
- upevňování respektu
- umět pomoci
- umět podpořit
- umět naslouchat
- umět překonávat překážky
- utváření kladného vztahu k českému jazyku
- učení spolupráce
- učení porozumění slovní instrukci

Klíčové kompetence:

- k učení – pozoruje, porovnává, posuzuje, vyvozuje závěry
- k řešení problému – nacházení shodných a odlišných znaků, volí vhodné způsoby řešení
- sociální a personální – účinně spolupracuje ve skupině, ovlivňuje kvalitu společné práce

Zdůvodnění postupu:

Pojmy opěrné: (odsouzená je zná, měla by je znát)

- pojem podstatná jména odsouzené znají z předchozích aktivit
- přesto je nutné pojem na začátku hodiny zopakovat a zafixovat (krátkodobá paměť některých odsouzených)

Pojmy nové: (souvisí s obsahem učiva)

- rody podstatných jmen
- plynulý přechod k rodům podstatných jmen s výkladem a názornými ukázkami
- následné zafixování nové látky a převedení do běžného života

Motivace:

- po návratu do běžného života umět správně komunikovat nejen v běžné sociální skupině, ale hlavně při vystupování na úradech, škole, školce, při pracovních pohovorech apod.

- aktivní účast při hodinách, pochopení učiva a jeho aplikace v běžné komunikaci může odsouzené přinést pochvalu, kterou navrhuje vychovatel, jako splnění stanoveného cíle aktivity, která je potřebná pro naplňování účelu výkonu trestu odnětí svobody

Výukové metody:

- frontální vyučování – výklad látky s názornou ukázkou
- skupinová práce – ve dvojicích
- individualizace výuky – dle speciálních vzdělávacích potřeb jednotlivých odsouzených
- aktivní učení – zaměření na odsouzené, předpokládané plné zapojení každého jedince do celého procesu výuky. Odsouzená je spoluvůrcem průběhu a obsahu výuky, podílí se na formulaci výsledků výuky, na hodnocení společné práce a na sebehodnocení

Organizační forma výuky:

- zajistit maximální individuální přístup u všech odsouzených
- kruhové rozmístění stolů a židlí v učebně (každá odsouzená sedí v první lavici), průběžně kontrolovat pochopení instrukce, popřípadě instrukci přeformulovat, rozkrokovat, doplnit názornou ukázkou)
- poskytovat průběžnou zpětnou vazbu s převahou kladné vazby
- zvyšování motivace k podání výkonu a překonávání překážek

Učební pomůcky, didaktická technika:

- kartičky s podstatnými jmény v 1. pádě (pouze názvy osob, zvířat, věcí)
- přímé i nepřímé vedení odsouzených
- samostatná práce odsouzených – komplexní, analyticko-syntetické a synteticko-analytické postupy
- frontální vyučování s individualizovaným přístupem k potřebám jednotlivých odsouzených

7.2 Struktura lekce

Činnost vychovatele i činnosti odsouzených spolu s časovým harmonogramem.

Úvod

- pozdrav, zklidnění odsouzených, rozsazení problémových odsouzených, zapsání docházky 5 minut

Hlavní část

I. Opakování:

- podstatná jména – názvy osob, zvířat, věcí, vlastností a dějů
- rody podstatných jmen – ženský, mužský, střední
- ukazovací zájmena – ten, ta, to
- vychovatelka říká různé slovní druhy a odsouzené musejí zvednout ruku, pokud se vysloví podstatné jméno
- jestliže některá odsouzená udělá chybu, jiná odsouzená, kterou zvolím jí pojem vysvětlí, samozřejmě vychovatelka vše koordinuje (tento postup učí odsouzené přijímat vlastní chybu a zároveň přijmout pomoc od kolegyň)
- po zopakování a upevnění podstatných jmen následuje volný přechod k ukazovacím zájmenům: ten, ta, to, vychovatel rozdává kartičky s podstatnými jmény a odsouzené je rozdělují podle ukazovacích zájmen rodu mužského, ženského, středního – viz. Příloha č. 4
- odsouzené jsou vyzvány, aby každá prvá vymyslela nějaké podstatné jméno (pomocí jim mohou předměty v učebně) a každá druhá příslušné ukazovací zájmeno, postupně se v kruhu všechny vystřídají
- je nutné eliminovat případné posměšky při chybě, korigovat chování a jednání ve skupině

II. Vyvození nového učiva:

- využití všestranného jazykového rozboru, na tabuli napsat např.: „Děda hledal svoji pestrobarevnou kočku v celém stavení. Chlapec si hrál na hromadě písku s autem. Hasič běžel s hadicí a hasil hořící auto. Město leželo na okraji lesa u řeky.“
- vycházíme ze zkušenosti odsouzených, z jejich dosavadních vědomostí a dovedností – právě jsme si zopakovaly podstatná jména. Kdo si z minulé lekce pamatujete básničku? „Máma, táta, Věna jsou podstatná jména, názvy osob, zvířat věci užívají malí, velcí.“ – recitovat začne vychovatelka, odsouzené se přidávají, nakonec recitují samy
- následuje pochvala, jak si vše dobře zapamatovaly a zadání hlavního úkolu hodiny

ÚKOL:

- podíváme se společně na text na tabuli a postupně zjišťujeme, zda v něm máme název osoby, zvířete nebo věci

- napíšu na tabuli v pořadí rod mužský, ženský, střední a odsouzené ve větě hledají podstatná jména a zároveň musí určit, ke kterému rodu dané podstatné jméno patří. Pokud to určí správně, jdou k tabuli a k danému rodu podstatné jméno napíšíou:
DĚDA (osoba – ten)
KOČKA (zvíře – ta)
STAVENÍ (věc – to)
- zároveň se odsouzené učí určovat rod podstatných jmen v 1. pádě, je nutné na názorném příkladu jim vysvětlit, že nemůžeme určit rod ve tvaru „kočku“, ale musíme si říct „ta kočka“ – viz. Příloha č. 5
- opět vyzdvihuji spolupráci a vzájemnou pomoc mezi jednotlivými odsouzenými, což znamená, že tato aktivita je pracovní záležitostí a neprobíhá v klidu
- opět vychovatelka musí mít na paměti možné rozepře a případné ponižování slabších
- vychovatelka vede jednotlivé odsouzené vzájemné aktivní spolupráci
- nesmí chybět pozitivní zpětná vazba od vychovatele, ale případně i od souzených (nutná korigace)

III. Didaktická hra:

- odsouzené rozdělí vychovatelka na 4 skupiny (brán zřetel na odsouzené, které spolu ve skupině nemohou být) – skupiny se posadí vždy okolo jedné lavice, na které budou umístěny obrázky podstatných jmen vychovatelem
- jejich úkolem je v časovém limitu tři minut rozdělit obrázky do 3 skupin podle rodů – viz. Příloha č. 6
- preferována je vzájemná spolupráce, vychovatelka sleduje zapojení všech členek skupin do práce, zároveň vychovatelka skupiny obchází, radí, v případě nutnosti se snaží zapojit vyloučené členky, radou a pomocí
- vyhodnocení správných odpovědí, oprava chyb, popřípadě vysvětlení výrazů, kterým některé nerozuměly
- při hodnocení je nutné (předpokladem je dobrá znalost skupiny) eliminovat agresivní projevy některých odsouzených k submisivním typům
- zároveň se vychovatelka snaží učit odsouzené přijmout vlastní chybu a učit se s ní pracovat
- postupná a následná motivace pro další lekce – skupina s nejlepším výsledkem nemusí vyhotovovat domácí úkol

Zadání domácího úkolu:

- a) muž, pes, strom, kladivo, dům, list
- b) květina, prodavačka, váza, lama, loď, opice
- c) obilí, moře, kryt, lvíče, míč, hokejka

Najít slova, která na příslušný řádek nepatří, své rozhodnutí písemně odůvodnit. Stačí jednoduché zdůvodnění pomocí ukazovacích zájmen. 40 minut

Závěr lekce: Soutěž

- kdo napíše během dvou minut nejvíce slov v ženském rodě – při zadávání úkolu se ptám, jak poznáme ženský rod a zároveň si i zopakujeme, jak poznáme rod mužský a rod střední
- nechám 30 vteřin na promyšlení a spouštím soutěž – jakmile řeknu: „Jedna, dva, tři – berete do ruky tužku a píšete všechna podstatná jména, která vymyslíte v rodě ženském.“ – viz. Příloha č. 7
- v průběhu samostatného úkolu vychovatelka kontroluje, aby práce byla opravdu samostatná, aby „neopisovaly“
- papíry odsouzené odevzdají a jejich výkon bude vyhodnocen na začátku následující lekce
- při následném vyhodnocování prací je výběr daných slov diagnostickým ukazatelem momentálního psychického rozpoložení jednotlivých odsouzených a zároveň vodítkem pro další výchovatskou činnost s nimi, ale výběr slov může pomoci i jiným odborným pracovníkům (psycholog, speciální pedagog, vychovatel terapeut) při následných terapeutických sezeních
- na konci lekce následuje zhodnocení práce odsouzených – převažovat by měla kladná zpětná vazba, při kritice je nutné vážít, zda odsouzená je schopna kritiku přijmou, ve většině případů je nutné kritiku rozkrokovat
- na konci lekce jsou odsouzené již zvyklé aplikovat své sebehodnocení, co se jim v hodině podařilo a naopak, jak prožívaly úspěch i neúspěch, co si z hodiny odnesly, jak se cítily
- jejich reflexe s postupem času bývají opravdu v souvislosti s probranou látkou a poznáváním svého já a svých limitů, na kterých chtějí nadále pracovat a prohlubovat je

- v průběhu času se podařilo eliminovat osobní invektivy, nemístné narážky a zesměšňování 15 minut

Vlastní zhodnocení vyučovací hodiny a dosažení cíle:

- odsouzené aktivně spolupracovaly, pouze dvě z nich se do činností nezapojovaly z důvodu neuskutečněné návštěvy ze strany rodiny
- některé odsouzené potřebovaly více času na pochopení jednotlivých instrukcí, ve dvou případech bylo nutné instrukci doplnit názornou ukázkou a úkoly rozkrokovat
- několik odsouzených nedokázalo obrázek pojmenovat v českém jazyce
- cíl vyučovací hodiny byl v mezích možností splněn, je třeba mít na paměti krátkodobou kapacitu pracovní paměti některých odsouzených – v dalších hodinách bude nutné opakování naučeného

Rizika:

- velkým rizikem v dané skupině je výběr slov
- některá slova běžně používaná není možné do hodiny zařadit, protože u odsouzených vyvolávají různorodé emoce (rodina, dítě, otec, matka, majetek – lítost, vztek, agrese, pláč, sebepoškozování)
- rizikem je i záporné hodnocení a následný trest (znalost povahy jednotlivých odsouzených, důvod jejich trestu, spouštěcí mechanismy emocí)

Techniky hodnocení výstupů:

- kvalitativní hodnocení s převahou kladného hodnocení, zároveň učít pracovat s chybou
- učít přijmout vlastní chybu od vychovatele i od kolegyň ve skupině
- vést k sebehodnocení

Sebereflexe vychovatele:

- výuka je náročná na trpělivost, je nutné klidně a vyrovnaně instrukce opakovat, přeformulovat, některé odsouzené vést po jednotlivých krocích, vysvětlovat pojmy a zároveň klidně a bez osobní vztahovačnosti respektovat aktuální nezáměr dvou odsouzených
- tato hodina proběhla v celku klidně, nedošlo k žádným konfliktům mezi odsouzenými, což samozřejmě není pravidlem
- výhodou je má přirozená autorita, nastavení limitů a pravidel se mi daří poměrně snadno, a to díky znalosti povah odsouzených a dynamiky skupiny
- ke klidnému průběhu hodiny jistě pomohlo, že s praxí stále více přemýšlím o výběru pojmů a již alespoň částečně dokážu předcházet negativním emocím

8 Závěrečná reflexní úvaha o vlastním studiu

Ke studiu na vysoké škole mě přiměla láska k mému povolání. Touha zdokonalovat se a sebevzdělávat vyhrávala nad strachem z neúspěchu. Po úspěšném absolvování prvního kola přijímacího řízení jsem se těšila, že se musím připravit na ústní část přijímacího kola, jelikož touha jím projít byla obrovská a potom už to bylo pro mě neskutečné – byla jsem přijata na Univerzitu Karlovu. Má cesta začala.

V průběhu studia jsem poznala úžasné, vzdělané a milé lidi. Nechyběla jsem snad na žádné přednášce. Výklad látky pedagogického sboru univerzity byl vždy plný nových poznatků, nejvíce jsem si užívala přednášky, které v sobě měly i prvky prožité praxe vyučujícího. Nemohu opomenout předměty, u kterých jsme si některé prožitky mohli vyzkoušet sami na sobě, například, při předmětu Výchova zážitkem. Dokonce jsem se naučila v rámci možností hrát na klavír, což by mě nikdy nenapadlo, že vůbec dokážu.

Nejvíce mě oslovily dva předměty, a to Autorita ve výchově a Prevence rizikového chování ve škole. Tyto předměty znamenaly pro můj osobní, studijní, ale i pracovní rozvoj významný posun. I když nepracuji jako vychovatel ve školství, nýbrž ve vězeňství, troufnu si říct, že práce s dospělými se někdy podobá práci s dětmi. Mnoho odsouzených neumí jednat s autoritami, neuznávají je. Až v průběhu studia jsem si uvědomila, že pojem autorita pro ně nemá stejný význam jako pro nedelikventní společnost. Leckterá odsouzená žena, se kterou jsem se v průběhu své pracovní zkušenosti setkala, žádnou autoritu neuznávala, a to vlivem působení rizikového chování a jednání už v průběhu rodinné výchovy ze stran svých rodičů. Pochopila jsem, že nejdůležitějším prvkem v mém zaměstnání je autorita přirozená, nikoli vynucená.

Ačkoli zastávám spíše výchovné působení podle Antona Semjonoviče Makarenka, který se přikláněl k jistému stupni vojenské kázně, studium mi pomohlo uvědomit si, že je důležité působit výchovně i podle Dona Bosca, ve smyslu: „Snaž se být spíše milován, nežli obáván.“ V mé praxi tím není míněno, aby mě odsouzené „milovaly“, ale aby v mém edukačním procesu převažovala autorita přirozená.

V průběhu druhého ročníku jsem se v osobním životě sama setkala s trestným činem, stala jsem se obětí stalkingu, nebezpečného vyhrožování a vydírání. Zpočátku jsem nechápala, že se mi to mohlo stát, vždyť já přeci pracuji v oboru. Zprvu jsem odmítala jakoukoli pomoc, později jsem pochopila, že sama danou situaci nezvládnou. Přestože mi pomáhala moje rodina, jejich pomoc nebyla pro můj stav dostačující. Začala jsem se léčit na psychiatrii, kde mi byla diagnostikována posttraumatická stresová porucha středního stupně, pravidelně docházím na terapii. V tu dobu

jsem přemýšlela nad ukončením studia. Ale poznala jsem opravdové přátelství, které jsem získala během studia u svých třech spolužaček. Dokonce mě přiměly, abych se donutila učit na státní závěrečné zkoušky, které jsem úspěšně zvládla. Mým kolegyním a přítelkyním patří velké díky, protože mě držely nad vodou a byly pro mě hnacím motorem studium nevzdat. Má nemoc mi pomohla uvědomit si mnohé, od mého workoholismu, přes nový cíl, a tomu je nový vzdělávací proces v oboru viktimologie.

Pokud se mám zamyslet, zda mi studium něco přineslo, pak mohu konstatovat, že nejen větší profesionalitu ve výkonu mého povolání, ale i střídmější výchovu mé šestileté dcery a v neposlední řadě uvědomění si, že nejdůležitější osobní prevencí v pomáhajících profesích je vlastní psychohygiena.

9 Seznam použité literatury

BALVÍN, Jaroslav a David SEDLÁČEK. *Sociální pedagog Anton Semjonovič Makarenko*. Praha: Hnutí R, 2016. ISBN 978-80-86798-75-2.

BENDL, Stanislav. *Základy sociální pedagogiky*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-881-3.

BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 9788073381158 807338115X.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

FERRERO, Bruno. *Vychovávěj jako Don Bosco*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-294-2.

SUCHÝ, O. *Příčiny a prevence recidivy*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický, 1983

Trestní předpisy: trestní zákoník, trestní řád, ochrana svědka, výkon trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, výkon vazby, Probační a mediační služba, Rejstřík trestů, soudnictví ve věcech mládeže, zajištění majetku, oběti trestných činů, amnestie, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: novela TZ a TŘ od 1.2.2019 : redakční uzávěrka 1.1.2019. Ostrava: Sagit, 2019. ÚZ: úplné znění. ISBN 978-80-7488-322-4.

ŠTIKAR, Jiří. *Psychologie ve světě práce*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0448-5

PROVAZNÍK, Vladimír. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0470-6

10 Seznam elektronických zdrojů

Anton Semjonovič Makarenko. Wikipedia [online]. 2019 [cit. 2020-07-13]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton_Semjonovi%C4%8D_Makarenko

Evropská vězeňská pravidla. Vězeňská služba České republiky [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2006 [cit. 2020-07-13]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/03/Evropsk%C3%A1-v%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A1-pravidla.pdf>

Giovanni Bosco citáty. Citáty slavných osobností [online]. 2007 [cit. 2020-07-13]. Dostupné z: <https://citaty.net/autori/giovanni-bosco/>

Narižení vlády č. 222/2010 Sb. Zákony pro lidi [online]. 2010 [cit. 2020-07-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/>

Zákon č.563/2004 Sb. Zákony pro lidi [online]. 2004 [cit. 2020-07-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/>

Základní informace. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ Vězeňské služby ČR [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2020 [cit. 2020-07-20]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/zakladni-informace/>

Oddělení výkonu trestu pro odsouzené ženy. VAZEBNÍ VĚZNICE PRAHA RUZYŇ Vězeňská služba ČR [online]. Praha: Vazební věznice Praha - Ruzyně, 2020 [cit. 2020-07-20]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzyne/o-nas/oddeleni-vykonu-trestu-pro-odsouzene-zeny/>

Program zacházení. VĚZNICE VALDICE Vězeňská služba ČR [online]. Praha: VĚZNICE VALDICE Vězeňská služba ČR, 2020 [cit. 2020-07-20]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-valdice/o-nas/vykon-vezenstvi/program-zachazeni/>

11 Seznam použitých zkratk

OSVČ – Osoba samostatně výdělečně činná

VS ČR – Vězeňská služba České republiky

VTOS – Výkon trestu odnětí svobody

VIS – Vězeňský informační systém

ZŠ – Základní škola

12 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Projekt zájmové aktivity – „Čeština hrou“

Příloha č. 2 – Návrh na udělení odměny

Příloha č. 3 – Vnitřní řád pro odsouzené

Příloha č. 4 – Ukázka výukových kartiček

Příloha č. 5 – Práce odsouzené ženy s následnou opravou textu od vychovatele

Příloha č. 6 – Ukázka výukových obrázků

Příloha č. 7 – Práce odsouzené ženy s následnou opravou textu od vychovatele

Příloha č. 1 - Projekt zájmové aktivity – „Čeština hrou“

ČESKÁ REPUBLIKA
VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY
Vazební věznice Praha – Ruzyně

Č.j.:

V Praze dne:

Výtisk číslo:

Počet listů: 3

Schvalují: Vrchní rada
ředitel vazební věznice

PROJEKT ZÁJMOVÉ AKTIVITY
„ČEŠTINA HROU“

Zpracoval: Svatava HAVELKOVÁ SVOBODOVÁ
vychovatel
oddělení výkonu trestu

Doporučuji – nedoporučuji:

Vrchní komisař

Dne:

vedoucí oddělení výkonu trestu

Předkládá:

Doporučuji - nedoporučuji:

Rada

Dne:

1. zástupce ředitele vazební věznice

Adresa: Vazební věznice Praha – Ruzyně, Praha 6, Staré náměstí 3/12, Pošt. úřad 614, příhr. 07, PSČ 161 02

IČ: 00212423 Tel.: 220510000,220510267, 220184111 Fax : 220184211, 220184471, 220510000

Čl. 1

Úvodní ustanovení

Účelem projektu je zřízení a realizace zájmové aktivity „Čeština hrou“, určené pro odsouzené ženy ve Vazební věznici Praha-Ruzyně, objekt Velké Přílepy, stanovení cíle a obsahu aktivity, forem, metod, materiálně technického zabezpečení, práv a povinností vedoucího aktivity, zásad pro její činnost a vymezení kategorie členů z řad odsouzených.

Čl. 2

Cíl a obsah činnosti

Cílem a smyslem této aktivity je osvojení si základních znalostí českého jazyka (gramatika) v rozsahu prvního stupně základní školy, četba s porozuměním a s přednesem (individuální i společná) úryvků nejen z klasické české a světové literatury (poezie, próza, drama), vybrané kapitoly ze slohu (psaní dopisu, žádosti, životopisu), praktické činnosti (vyplňování složenek), hry zaměřené na rozvíjení verbálního projevu, dramatizace zvolených textů, recitace, vlastní literární tvorba odsouzených. Dále rozvíjet sebevědomí odsouzených, zvládnutí trémy, spolupracovat se spoluodsouzenými ženami. Odsouzené by tak následně, po osvojení si informací a poznatků, měly být lépe připraveny na přechod do běžného civilního života po ukončení výkonu trestu odnětí svobody.

Obsahem této aktivity je vést odsouzené k odpovědnosti za své jednání, chování, vystupování, ke schopnosti kritického náhledu na dosavadní vlastní hodnotový žebříček. Náplní činnosti je sebe studium českého jazyka – procvičování gramatiky, slovní zásoby a konverzačních témat na základě vlastní četby.

Čl. 3

Forma, metody činnosti a materiálně technické zabezpečení

Jedná se o formu skupinovou. Aktivita je svou povahou otevřená, tzn., že do ní během roku odsouzené průběžně přicházejí a odcházejí. Vedoucí kroužku si určí z řad odsouzených pověřenou odsouzenou, která plní dané pokyny a podílí se administrativně při vedení této aktivity.

(2) Metodami této aktivity jsou výklad, diskuze, četba s přednesem a s porozuměním (individuální, skupinová) z knih, časopisů, mluvené slovo, písemný projev, rozhovor aj.

(3) Materiálně technickým zabezpečením aktivity je určená místnost v prostorech tomu určených, zpravidla kulturní místnost; studijní texty, příručky (Cvičení z pravopisu pro malé školáky), Pravidla českého pravopisu, Slovník cizích slov, psací potřeby, sešity (papíry, testy).

Čl. 4

Zásady činnosti

(1) Aktivita bude realizována v předem stanoveném datu a čase, zpravidla 1krát týdně, dle časového rozvrhu aktivit programu zacházení, a to v pracovní dny i ve dnech pracovního volna či klidu s ohledem na pracovní dobu vedoucího aktivity. Délka aktivity s přihlédnutím na psychosociální potřeby zúčastněných osob nepřesáhne 60 minut.

(2) Každý účastník aktivity je povinen dodržovat pokyny vedoucího aktivity a dodržovat zásady bezpečnosti.

(3) Odsouzené mají aktivitu stanovenou ve svém programu zacházení.

Čl. 5

Práva a povinnosti vedoucího aktivity

Vedoucí aktivity zajistí prostor, kde budou setkání s odsouzenými dle jejich počtu probíhat, a dle možností vazební věznice ve spolupráci se speciálním pedagogem zajistí odpovídající materiálně technické zabezpečení.

Vedoucí kroužku může člena této aktivity ze závažných důvodů (porušování VŘVV Praha-Ruzyně, nevhodné chování, devastace materiálně technického vybavení atd.) z aktivity vyloučit či ze setkání vyloučit.

Vedoucí aktivity má právo stanovit limit maximálního množství jejich členů s ohledem na kvalitu realizované aktivity.

Vedoucí aktivity vede v rámci činnosti aktivity stanovenou dokumentaci a provádí záznamy v programu VIS.

Čl. 6

Kategorie členů aktivity

Aktivita je určena odsouzeným, které jsou umístěny na oddílech Vazební věznice Praha-Ruzyně, objekt Velké Přílepy.

Doporučuji – nedoporučuji

Dne: speciální pedagog oddělení výkonu trestu

Rozdělovník:

Výtisk č. 1 – vedoucí oddělení výkonu trestu

č. 2 – vedoucí aktivity

č. 3 - speciální pedagog

Příloha č. 2 – Návrh na udělení odměny

VV Praha - Ruzyně

vazební věznice

Č.j.

NÁVRH NA UDĚLENÍ ODMĚNY

Jméno, příjmení odsouzeného: .....

Datum narození: .....

Typ věznice: .....

Popis skutku a odůvodnění návrhu:

Odsouzené ....., nar. .... je navrhována odměna za mimořádně aktivní přístup v kroužku Čeština hrou. Návrh je podáván za období ....., kdy pravidelně docházela do kroužku Čeština hrou, kde se aktivně zapojovala a svědomitě plnila stanovené úkoly a to nad rámec stanoveného programu zacházení, dále samostatně s pravidelnou frekvencí psala referáty a básničky, což svědčí o pozitivním přístupu odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody. Tímto svým jednáním je vzorem pro ostatní odsouzené.

Odsouzená svým chováním a jednáním dlouhodobě projevuje odpovědný přístup k plnění stanovených povinností a spolupracuje při naplňování účelu trestu (viz. § 45 odst.1 z.č. 169/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

Tento návrh na udělení odměny ....., nar. .... je současně podáván jako motivace k dalšímu aktivnímu a odpovědnému přístupu k plnění stanovených povinností ve výkonu trestu odnětí svobody.

Výpověď svědka:

V ...Praze.....Dne: ..... svědek:

(služební hodnost, hodnostní označení/funkce,
titul, jméno a příjmení a podpis svědka)

Další důkazní prostředky:

- Vlastní zjištění
- Evidence docházky na aktivitu

V Praze.....Dne: .....

zpracovatel: Svatava Havelková Svobodová
vychovatel OVT Velké Přílepy
(funkce, titul, jméno a příjmení a podpis)

Neudělení odměny:

Odměna nebyla udělena a řízení zastaveno z důvodu.....

V.....Dne: .....

(služební hodnost, hodnostní označení/funkce*,titul,
jméno a příjmení a podpis svědka)

Zahlazení kázeňského trestu:

Odsouzený splnil podmínky pro udělení odměny, a proto je mu zahlazen kázeňský trest.....(č.j.....)

V.....Dne: .....

(služební hodnost, hodnostní označení/funkce*,titul,
jméno a příjmení a podpis svědka)

List č. 1 str. 1

Příloha č. 3 – Vnitřní řád pro odsouzené

V ě z e ň s k á s l u ž b a Č e s k é r e p u b l i k y

V a z e b n í v ě z n i c e P r a h a - R u z y n ě

Staré nám. č. 3, P.O.Box 614/07, 161 02 Praha 6, tel.: 220 184 111, fax: 220 184 211, ISDS:6ezd4v8

Č. j.:

V Praze dne 28.11.2019

Stanovují: Vrchní rada
ředitel vazební věznice

V N I T Ě R N Í Ř Á D P R O O D S O U Z E N É V A Z E B N Í V Ě Z N I C E P R A H A - R U Z Y N Ě

Tento vnitřní řád vazební věznice (dále jen „vnitřní řád“) je vydán v souladu s ustanovením § 14 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZVTOS“).

Vnitřní řád byl aprobován Generálním ředitelstvím Vězeňské služby České republiky pod č. j.:
dne: 06.01.2020 s účinností od: 15.01.2020

Příloha: 1/35

ČÁST TŘETÍ

VÝKON TRESTU JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍ ODSOUZENÝCH

Díl 1

Obecná část

Čl. 32

Obecné ustanovení

(1) Pokud se v této části nestanoví jinak, použije se na výkon trestu odsouzených ostatní ustanovení vnitřního řádu.

(2) Při výkonu trestu odsouzených uvedených v této části se přihlíží k jejich psychickým, fyzickým a věkovým zvláštnostem. Výkon trestu u těchto odsouzených se provádí zpravidla ve SpO věznice.

Čl. 33

Ženy

Specifické podmínky výkonu trestu odsouzených žen umístěných v objektu Velké Přílepy

(1) Do objektu Velké Přílepy jsou umístěny odsouzené ženy zařazené k výkonu trestu do věznice s ostrahou se středním a vysokým stupněm zabezpečení a odsouzené ženy trvale pracovní nezařaditelné zařazené k výkonu trestu do věznice s ostrahou se středním stupněm zabezpečení.

(2) Pokud se v této části nestanoví jinak, užije se na výkon trestu odsouzených žen umístěných v objektu Velké Přílepy ostatních ustanovení tohoto vnitřního řádu.

(3) Odsouzené se po dobu výkonu trestu poskytují oděvy a další výstrojní součástky podle norem stanovených zvláštním předpisem a s přihlédnutím ke klimatickým podmínkám. Oděvy a ostatní součásti výstroje odsouzená žena nosí a používá v souladu s jejich účelem a podle pokynů zaměstnanců věznice, přičemž o ně řádně pečuje. Vlastní oděv, obuv, spodní prádlo a ponožky udržuje odsouzená v čistotě na vlastní náklady.

(4) Odsouzená se umístuje do ložnice podle typu věznice, ve kterém má vykonávat trest odnětí svobody.

(5) NO je zřízeno ve dvou vyčleněných ložnicích, z kapacitních důvodů může být realizováno také v rámci ostatních ložnic. Pro VO jsou vyčleněny ložnice. Z kapacitních

důvodů může být VO realizován také v rámci běžných ložnic. Umístěním do VO se rozumí především zařazení do aktivit PZ s adekvátním zaměřením na přípravu po propuštění z výkonu trestu.

(6) Zdravotní péče v rozsahu praktického lékaře je poskytována 2 x týdně v objektu Velké Přílepy, aktuální ordinační hodiny jsou trvalou součástí oddílové nástěnky. Zdravotní péče poskytovaná odbornými lékaři (zubní ordinace, kožní ordinace, RTG, psychiatrie, gynekologie) probíhá v objektu Vazební věznice Praha-Ruzyně. Odsouzená má u sebe po dobu pohybu mimo oddíl v objektu Velké Přílepy průkaz zdravotní pojišťovny.

(7) Vycházky jsou organizovány ve vymezeném uzamčeném venkovním prostoru objektu Velké Přílepy.

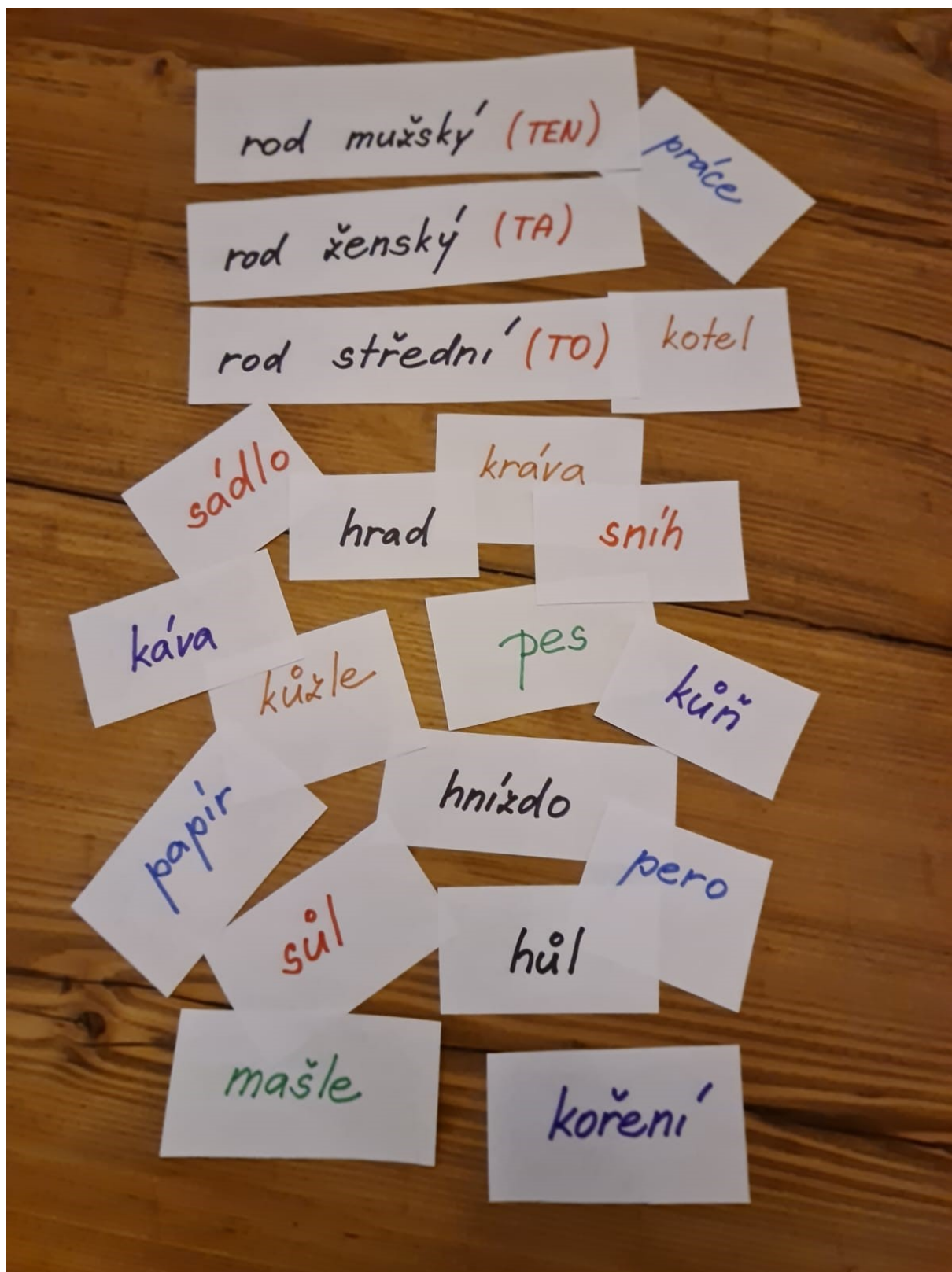
(8) Korespondence a další obdobný kontakt mimo věznicí je realizován prostřednictvím podatelny objektu Ruzyně.

(9) Návštěvy odsouzených v objektu Velké Přílepy jsou prováděny dle stanoveného plánu návštěv. V odůvodněných případech může být návštěva realizována v objektu Ruzyně. Plán návštěv je odsouzeným zpřístupněn na informačních nástěnkách na oddílech.

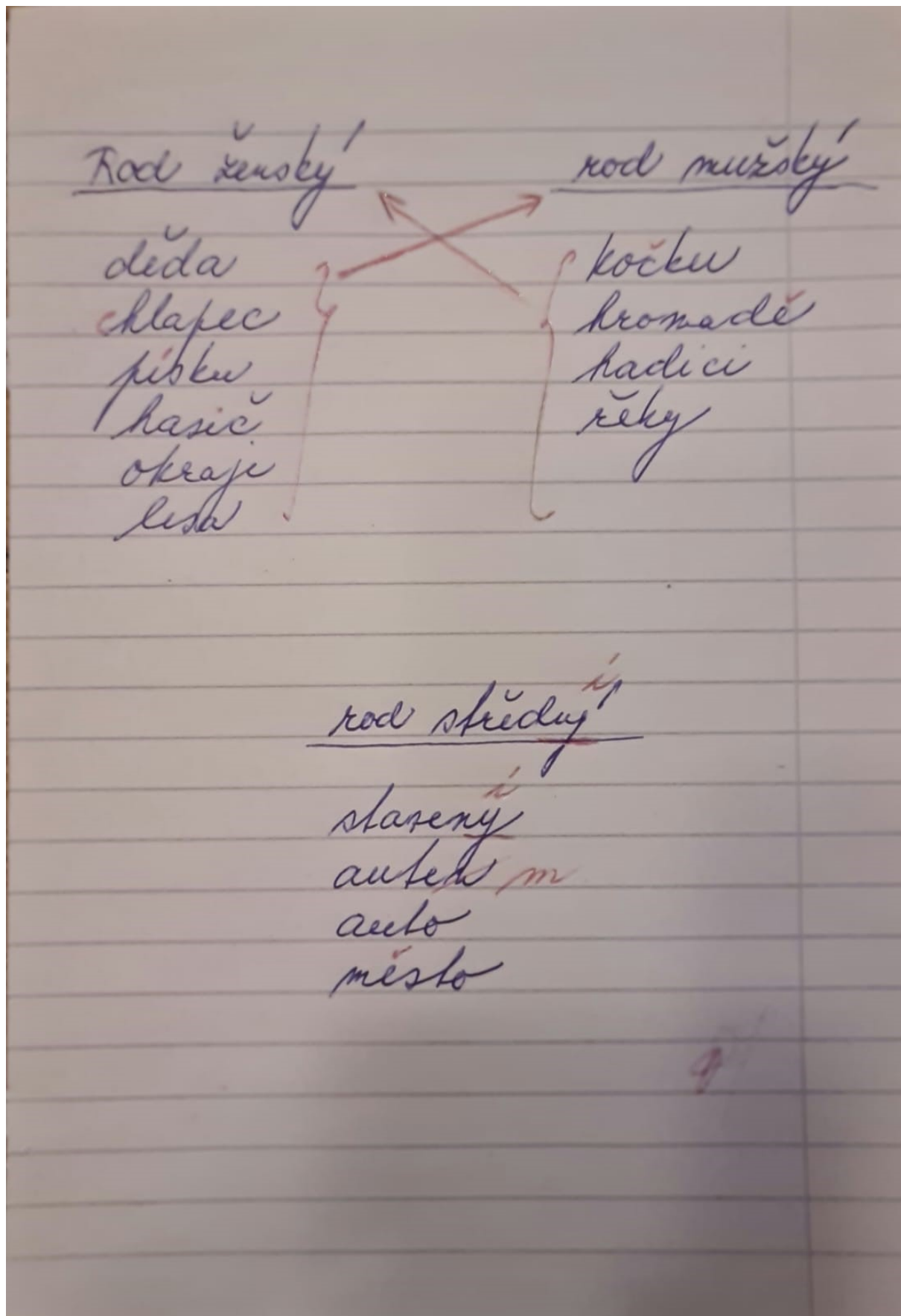
(10) K výkonu kázeňských trestů umístění do uzavřeného oddílu až na dobu 28 dnů, s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů PZ, celodenního umístění do uzavřeného oddílu a umístění do samovazby nebo k samostatnému ubytování je odsouzená přemísťována do uzavřeného oddílu v objektu Ruzyně. Odsouzená je přemísťována do objektu Ruzyně i v případech rozhodnutí o umístění do KO.

Příloha č. 4 – Ukázka výukových kartiček

Příloha č. 5 – Práce odsouzené ženy s následnou opravou textu od vychovatele

Příloha č. 6 – Ukázka výukových obrázků

Příloha č. 7 – Práce odsouzené ženy s následnou opravou textu od vychovatele

nad ženský

mama

tata

ditě

knáča

~~tata~~

koza

učitelka

lampa

židle

kočka

tužka

~~kytka~~

~~kytka~~